

Ազգ

Azg

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թուրքիան ուրիշ ելք չունի...

Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման ընթացքում 10-ամյակը ամենաարդյունավետն էր: Նախորդ 8 տարիների համեմատված ձեռքբերումների համեմատմանը, սրատույզ զոհողությունների և հետետղական հետադարձումների արդյունք, չի կարող, չէր կարող համեմատվել վերջինի հետ:

Պատճառը, առաջին հերթին, փոփոխվող աշխարհն է, որի հետևանքներից մեկը, մեզ համար զխալվողը, հայոց ազգային ժողովրդի վերականգնումը եղավ և, անկախ ժողովրդի արժանիքներից, օրակարգի մասը կազմելուց կամ չկազմելուց, Հայոց ցեղասպանությունը դարձավ ազգային (ֆակտոր) հայ ելք, թուրք, թուրք և օսար ժողովուրդների հարաբերություններում: Խորհրդային Միության փլուզումը և առձևակասումներից զեր աշխարհի ստեղծելու ժողովուրդների ջանքերն ի թիվս այլ զարգացումների առիթ սկսեցին հայությանը նաև ժողովրդի մակարդակով բարձրացնել: Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցը:

Այդ հարցի բարձրացումն ամենափոփոխանադասակ չէ, չի՛ կարող լինել: Եթե կուզե՛ք՝ ժառանգական Թուրքիան ինձն էր բարձրացնում, հենց ժխտելով այդ հարցը Հայաստանի իշխանությունների հետ խոսելիս, և այժմ ցեղասպանության հարցը ուղղակի զսնվում է Հայաստան-Թուրքիա, Թուրքիա-Եվրոմիություն հարաբերությունների կիզակետում: Մի բան երկրներ զախարհում են այն: Անկասկած: Ե՛րբ այդպես չի եղել: Սակայն առայժմ, կրկնում ենք՝ առայժմ, այն հանդիսանում է, թուրքերի իսկ մեղավոր, Անկարայի հետ հարաբերվելու միակ ուղին, օրակարգի միակ հարցը: Եվ այս ճանաչությունը լավ են հասկանում այն բոլոր երկրները, որոնք վերջին տասնամյակի ընթացքում ընդունեցին Հայոց ցեղասպանության փաստը:

Եվ տղավորիչ է այդ երկրների բարձր՝ Ռուսաստան, Ֆրանսիա, Հունաստան, Իտալիա, Վաշինգտոն, Կանադա, Լեհաստան, Սլովակիա... Տղավորիչ էին մանավանդ երկու օր առաջ գերմանական Բունդեսպարզում Հայոց ցեղասպանությանը նվիրված լուսնները, որոնց ընթացքում գերմանացիները ներողություն խնդրեցին հայ ժողովրդից: Եվ եթե առաջիկա հունիսին Գերմանիան նույնպես ճանաչի փաստը, ապա դա կլինի առավել կարևոր, քան որից է այլ ժողովրդի ճանաչումը: Զանգի Առաջին աշխարհամարտում Գերմանիան ոչ միայն դաժնակցից էր Օսմանյան Թուրքիայի, այլև մեղսակիցը: Եվ եթե մեղսակիցն է խոստովանում մեղքը, ապա մեղսավորի ժխտումը դառնում է անիմաստ, իսկ նրան ժառանգողների վիճակը, ինչպես Մ. Նախանգեղոսյանը և Իսրայելից, դառնում է ծիծաղելի...

Թուրքիան ընդամենը մեկ ելք ունի այդ ազգային փրկվելու՝ խոստովանել իր մեղքը և ժառանգել ինձն հասցնում:

50 տարի առաջ Երեւանում և Բեյրութում...

1955 թ., Ապրիլի 24, Երեւան, Օղեռայի հրադարակում:

Լուսանկարը տրամադրել է Հերբերտ Քաղաքապետը:

Նույն օրը «սփյուռեհայության մայրաղաղ» Բեյրութի գլխավոր մարզադահլում:

Լուսանկարը տրամադրել է Վարազդաս Հարությունյանը:

Տամաշխարհային մամուլը Հայոց Մեծ եղեռնի մասին

«Վարազդասը 6 տարեկան էր, երբ 1915 թ. թուրքական զորքերը նրա ընտանիքը փեցին իրենց սնից: Բայց նույնիսկ 90 տարի անց այն օրերից, երբ օսմանյան զորքերն սկսեցին մեկուկես միլիոն հայերի սպանողը, վախը բարձրացրեցին: 1916 թ. գրված այս գրքում նկարագրվում է հայկական Թուրքիայում: Թեև գրքում վրաց ցեղասպանությունը բնորոշումը, սակայն նշվում է «մի ողջ ժողովրդի կոտորած» արձանագրությունը: «Ողբեր» գործակալությունը «Թուրքիայի հայերն աղոթում են հաճեցնում համար» հոդվածում մեջբերել է Պոլսի հայոց ժողովուրդի խոսքերը: «Թուրքիայի հայ ֆաղափացիները երկու կրակի արանում են, քանի որ նրանք ինչ ասում են, երկու կողմից էլ սխալ է ընկալվում: Մենք աղոթում

ենք թուրք և հայ ժողովուրդների հաճեցնում և խաղաղության համար»:
«Ազատություն» ռադիոկայանի միջազգային ծառայությունը «Հայկական ողբերգությունը մնում է եվրոպայի ֆաղափական ֆաթեզին» վերնագրով հրատարակված մեջ մեջբերում է «Չաման» թերթի լրագրող Էթեն Մահմուդյանին. «Ես կարծում եմ, որ ժառանգությունը չի խոսում Թուրքիայի օգտին»: Սոցիոլոգ Թամար Ալեքսանյանը էլ, որ ինձ ունի գաղտնի երազանք՝ սեսնել Անկարային հաճեցնել իր անցյալի հետ: Ռուսական «Նեզավիսիմայա գազետայի» ընդարձակ հրատարակման («1915 թ. ցեղասպանությունը ողջ մարդկության ողբերգությունն է») հեղինակը Լեոն Զախմախյանն է: Իսկ «Վրեմյա Նովոստեյ» թերթի հոդվածագիրը բարձրում է 60-ական թվականներին իրեն հանդիպած մի

հայտնու ժառանգությունը: Հայտնի ժառանգ է, որ ինձ եղել է 13 տարեկան, երբ թուրքերը ներխուժել են իրենց տուն, սպանել ծնողներին: Մի թուրք ժառանգի թույլ չի սկսել, որ իրեն էլ սպանեն, աղքատ տարի է իրենց տուն և որոշ ժամանակ անց ամուսնացել:
Երկ Ռուսաստանի Պետդոման խոր ցավակցություն է հայտնել «Եվրոպայի հայ ժողովրդի ցեղասպանության 90-րդ տարեկանի առիթով»: Դա հիշում 310 ժառանգավորները միաձայն 1915 թ. դեպքերը որակել են «20-րդ դարի ժառանգության ամենաողբերգական, ամենաղաժաժ իրադարձություններից», «անվերապահորեն դաժնակցից են ցեղասպանության այդ ակտը» և միջազգային համադրանքը հորդորել են ցել Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարեկանը:

ՃԱՊՈՒՆ ԱՐԿՈՒՅԻՄՍԻ

Ընթացիկ

Ապրիլի 13-ին թուրքական մամուլը տեղեկացրել էր Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանի 37 նախագահ Ռոբերտ Զոչարյանին հղած նամակի մասին, որտեղ «դատական փաստերն ուսումնասիրելու նպատակով հայ եւ թուրք խորհրդարանականներից կազմված հանձնաժողով ստեղծելու» կոչ էր արվում: Թեեւ այդ նամակը

վստահությունը խթանելու նպատակով իբր ծավալվում են երրորդ երկրներում:

Ըստ «Միլիտերի», արտոնահարար Վադան Օսկանյանն ու Արդուլահ Գյուլը համաձայնության են եկել «փոխվստահությունը խթանող միջոցառումների» փաթեթի շուրջը: Դա բաղկացած է 10 կետից եւ երկու երկրներին դիվանագիտա-

թացում թուրքական հանրային հեռուստատեսությունը նամակի դաստիարակը չստանալու մասին վարչապետ Էրդողանի իր իսկ էկրանից հեռարձակված խոսքերը հերքելու գնով հարդորում է, որ դատական այցով Փարիզում գտնվող Հայաստանի նախագահ Զոչարյանը լրագրողների ներկայությամբ անդրադարձավ համատեղ հանձնաժո-

ԹՈՒՐԵՎԱՆ ՍՄՈՒՒ

Հայաստանը Թուրքիայի հետ «գաղտնի» բանակցություններ է ծավալում

Թե՞ ծավալվում են պատրաստվող անհրաժեշտություն է թուրքերի համար որպես միջազգային հանրությանն ապակողմնորոշելու միջոց

Թրիսիումը երեւոյն էր հասել ապրիլի 17-ին միայն, սակայն թուրքական «Յուրիսթը» դեռեւս ապրիլի 13-ի համարում բացառել էր ի յուր աշխարհի հայտարարել, որ հայկական կողմը մերժում է թուրքական առաջարկը:

Ապրիլի 22-ի առավոտյան թուրքական հանրային հեռուստատեսության էկրանից վարչապետ Էրդողանը ներքին, որ նամակի դաստիարակը դեռեւս չի ստացել: Զանի որ անհրաժեշտ է առանց դատախազների մերժելը, ուստի նամակի մերժումը «Յուրիսթը» տեղեկությունն ակնհայտ աղաչողականություն է: Դրանով թուրքական կողմը ոչ միայն կոտորել խախտում է դիվանագիտական շղթայի բոլոր կանոնները, այլեւ Հայաստանի «անհաւատ» դիրքում դաստիարակը ստեղծելու համար ամբարձակումըն արդարացիորեն է միջազգային հանրությանը, չնոռանալով, իհարկե, վերոհիշյալ նամակը ծառայեցնել Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման հնարավոր նախաձեռնություններին:

Թե՛րեւս այդ առումով դատախազական չէր, որ Էրդողանի նամակի եւ դրա, այսպէս կոչված, մերժման տեղեկությունները Երզնաստանում մեջ դրվեցին հենց Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարեկանի նվիրված միջազգային համաժողովի նախօրեին: Համաժողովի ավարտից հետո էլ, ապրիլի 22-ին «Միլիտերի» միջոցով Երզնաստանում մեջ է դրվում «Հայաստանի հետ Թուրքիայի գաղտնի բանակցություններ» վարկածը, որով կողմերի փոխ-

կան հարաբերությունների բացակայությամբ համագործակցության հնարավորություն էր սալիս ինչպէս ճշտեցական ու մշակութային, այնպէս էլ քաղաքական ոլորտներում՝ խախտելով խորհրդարանների եւ խորհրդարանականների երկխոսությունը:

Եթե հավասանի «Միլիտերի», ապա համադաստիարակ արձանագրության ստորագրման համար Թուրքիան Հայաստանից դադարեցնում է «անկախության հռչակագրից եւ սահմանադրությունից դուրս բերել հողային դաժանի արտադրությունները, ճանաչել 1921 թ. Կարս-Գյումրիի դաժանագրով հաստատված սահմանները, այսպէս կոչված, ցեղասպանության հարցն այլեւ չդարձնել արտադրականության առաջնահերթություն ու ՄԱԿ-ի որոշման համադաստիարակ հայկական զորքերը դուրս բերել Ադրբեյջանի գրավյալ տարածքներից»: Ավելին, «Միլիտերը» նշում է գաղտնի բանակցությունների մասին, որով իբր եմբարդում են Թուրքիայի հետ Հայաստանի դատական տարածաշրջաններին վերջ տալու նպատակով համադաստիարակ «արձանագրության» ստորագրումը:

Երկու ժողովուրդների փոխվստահությունը հասկանալի է, սակայն դրա վերականգնման համար Հայաստանին առաջարկող վերոհիշյալ նախադրամանները անհերքելի: Հասկանալի էր դեռ, երբ իրականությունը խեղաթուրելիս «Միլիտերը» հորինում է առ այսօր դատական անհայտ «Կարս-Գյումրի» դաժանագրից: Այլ ըն-

դով ստեղծելու առաջարկին եւ հայտարարեց. «Հայաստանը դատախազական կոչված Հայոց ցեղասպանության անհիմն ոլորումներն ուսումնասիրելու համար կառավարությունների մակարդակով հանձնաժողով ստեղծել Թուրքիայի հետ»:

Մեծ եղեռնի 90-րդ տարեկանի նախօրեին «Յուրիսթը» Էրդողանի դեռեւս հասցեատիրոջը չհասած նամակի մերժման վարկածով աղաչողությունները միջազգային հանրությանը: Համաժողովի ավարտին Հայաստանի հետ Թուրքիայի գաղտնի բանակցությունների վարկածով, այն էլ Հայոց ցեղասպանության շուրջը, աղաչողությունում է «Միլիտերը»: Դրան է միանում թուրքական հանրային հեռուստատեսությունը: Եթե նույնիսկ դրանք արդյունավետ չլինեն, միեւնոյն է, միջազգային հանրության ուշադրությունը շեղում են Հայոց ցեղասպանության ճանաչման նախաձեռնություններից եւ բեռնում հայ-թուրքական հարաբերությունների վրա, որոշեցի Հայաստանին վերադարձնել «անհաւատ» դիրքումը համարյա «բարի կամի» թուրքական դրսեւորումների հետ: Ավելին է, որ այս դաժանագրում եթե Թուրքիան չհիշարան Հայոց ցեղասպանության եւ հայ-թուրքական հարաբերությունների նախաձեռնությանը, զոնե կսահմանափակի նախաձեռնությունը ցուցաբերելու Հայաստանի հնարավորությունը: Այլ կերպ, վերոհիշյալ աղաչողություններում են իմնամասնակ չեն, միանգամայն բխում են թուրքական դատական առաջարկներից:

ՀԱՄԱՐ ԺԱՐՔԱՅԵՒՆ

Մեր ժամանակի դասերը կամ աղճիկները մեր մեծաբորբոք վերին

Թե՛ ո՛վ է եղել Թուրքիայի Շախուր անունով ռեժիսորը, որտեղ եւ ի՞նչ դաժանություններ է կրել իր մահկանացուն, բացառել էր զուգուց չի էլ հետաքրքիր: Սակայն անհրաժեշտ է հասկանալի հիշատակի երեկոն որովհետեւ է անցկացնել երեւոյնյան անհնաբան զոհաբերող ակումբներից մեկում, ապրիլի 24-ի նախօրեին: Ռեսուրսային ռաբիս Երզնաստանում հայտնի այս ակումբի ղեկավարությունն այն աստիճան «բաց էր զբարկված» հայտնաբերում այդ երգիչի հիշատակի երեկոն կազմակերպելով, որ չկարողացավ դատախազները «Ազգի» թղթակցի այն հարցին, թե՛ այդ երիտասարդի հիշատակի երեկոն մեր համազգային ցավի նախօրեակն ընկելով ի՞նչ կոնկրետ նպատակ է հետադարձում ակումբը: Փոխարենը ակումբի միջոցով, դրսեւորում եւ հանդերձադատախազները հարեւանությունը նստող մանկավարժական կրթությամբ անբարեկիրք աղճիկներստոր-գանձադատից դաս-

GANGSTA PARTY
23 April
21.00
OPER. 21.00
Tavanis 54
Tel. 547222

2 PAC IS REALLY ALIVE

թյունն ու վարժիցը ցույց սկող երիտասարդը հետադարձ կարող է հղատարան, թե՛ որքան մեծ հեղինակություն է ինքը հայ ժողովրդի այն զավակների համար, ովքեր վավաբան դարձելով նախ կարգին իր հիշատակի երեկոն, իսկ առավոտյան կզման Ծիծեռնակաբերդ՝ արեւածաղիկ սերն չբերելու:

ՍՈՒՍՆԱՆ ՍՄԱՐՏԱՅԵՒՆ

Հ.Գ. Թե՛րեւս արհամարհեմք այս խոսքի երեւոյնը եւ մեր թերթի այս հասկանալի եւ նվիրեմք մեր միլիոնները զոհերի հիշատակը ոգեկոչող միջոցառումներից մեկի լուսաբանմանը, եթե չկանք մեր հանրային ու դատախազության միջոցով, սկզբում՝ թրփախող երաժշտություն, բոլորից սարքերվելու եւ ոչնչի նմանվելու զուտ հեղինակային անմիջ մատուցություն, որի տարածումը դատական զորքում չէ, անհրաժեշտ էր յաբարդանը 90 տարի առաջ:

Յեղասպանության ճանաչումն այլեւս միայն Հայկական հարց չէ

Երեկ Հայաստանի բոլոր մարզերից, երեւոյնի տարբեր համայնքներից հազարավոր մարդիկ հավաքվել էին Մարզահամերգային համալիրի դիմաց՝ մասնակցելու ՀՀԳ կազմակերպության «Պահանջատարական ուխտագնացություն» միջոցառմանը: Ծրագիրը սկսվեց երեւոյնի համայնքներում կազմակերպված հավաքներով, որոնց ժամանակ Դատական դատարանի տարածքում գտնվող համայնքային հանդես եկան Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ ելույթներով: Միջոցառմանը մասնակցում էին նաեւ մեր հայրենակիցներ Արցախից, Ջավախքից, ԱՄՆ-ից, Արգենտինայից, Ուրուգվայից, Մեքսիկոյից երկրներից, աշխարհի տարբեր ծայրերից: Ավարտված մասնակիցները ծառեր են կտրել Ծիծեռնակաբերդի դուրսկան, ծաղկեղեղակ դրեցին անմեղ զոհերի հուշահամալիրում:

Թ. Մ.

Միաժամանակյա ակցիա դեմոստրաստների մոտ

«Նոր ժամանակներ» կուսակցության լրացվական ծառայությունից ստացված հարողորդության մեջ ասվում է, որ երեկ ժամը 13.00-14.15-ին քաղաքային համայնքային թույլտվությամբ կուսակցությունը կուսակցական ակցիա է կազմակերպել հանրապետությունում գործող ութ դեմոստրաստների մոտ՝ Հայոց մեծ եղեռնի անմեղ զոհերի հիշատակի ոգեկոչման 90-րդ տարեկանի կուսակցությամբ: Տարբեր դեմոստրաստների մոտ երախտի խոսք էր ասվել այն երկրներին, որոնք ընդունել են դատախազել են Հայոց ցեղասպանությունը, ինչպէս նաեւ կոչ էր արվել մյուս երկրներին (ԱՄՆ, Մեծ Բրիտանիա, Գերմանիա, Չինաստան, Իրան) եւ ճանաչել եւ դատախազել 20-րդ դարի առաջին ցեղասպանությունը:

Յեղասպանությանը նվիրված աշխատանքի ուսանողական կոնֆերանսի հաղթող

Ռուսաստանի հայերի միության «Երկրամաս» թերթի հաղորդմամբ, օրես Կրասնոդարում անցկացված «Գիտության Երաբարներ» ծրագրի Երզնաստանի մասնակցությանը մասնակցող ուսանողական կոնֆերանսում հաղթող աշխատանքների թվում է եղել նաեւ զինական աշխատանքի նվիրված Թուրքիայում հայերի ցեղասպանությանը: Կուսակցության համալսարանի դասախոսական ֆակուլտետի 4-րդ կուրսի ուսանողուհի Էռնա Մանասյանի աշխատանքը կոչվում է «Հայերի ցեղասպանությունը արտասահմանյան դատախազության մեջ»: Ինչպէս նաեւ է «Երկրամաս» թերթը, կոնֆերանսի «Արեւելագիտություն» սեկցիայում հայտնու աշխատանքը հաղթել է ֆունկցիոնալ զինական աշխատանքների համաժամանակ:

Ա. Հ.

2800 տարվա հայոց դատությունը կայքէջում

370 էջից բաղկացած, ավելի քան հազար հոդվածներ եւ հարյուրավոր ֆուտուրներ դարձնող «Արմենիկա-օր» (<http://www.armenica.org>) կայքէջը յուրահասակ մի հանրագիտարան է, որ հայոց դատությունում է ներկայացնում Զ.ա. 800 թվից մինչեւ մեր թվարկության 2004 թվականը: Այս մասին է տեղեկացնում այդ առթիվ հրատարակված մասնակի հաղորդագրությունը: Նպատակներից զվարճվում է՝ աշխարհին ծանոթացնել մեր դատությանը եւ լույս սփռել 20-րդ դարի առաջին ցեղասպանության դատախազների եւ հետազոտողների վրա: Կայքէջը դատախազներ եւ մատուցողներ արտոնագրելու է Հվեդիայում տեղակայված «Մեդիա» ընկերության ջանքերով: Այդ ընկերությունը դրանից առաջ դատախազել էր նաեւ «Սփյուռք» եւ «Հայաստանի արտոնագրային-արտադրությունը» կայքէջերը:

Հ. Ծ.

Ինչո՞ւ ապրիլի 24-ին

«Ինչո՞ւ են հայերը ցեղասպանության օրը նշում ապրիլի 24-ին», այս հարցը ծնվում է ցեղասպանության դատախազան անտեղյակ յուրաքանչյուր մարդու մեջում, հասկանալի օտարների: Նրանցից ոմանք նույնիսկ զարմանում են, թե՛ ինչպէս թուրքերը մեկ օրում սղանեցին ավելի քան 1,5 մլն հայերի:

Պատմության դասագրքերից եւ հանրագիտարանից հայտնի է, որ հենց այդ օրը Պոլսում թուրքերը ձերբակալեցին արեւմտահայ 760 հազարավոր մտավորականների, որոնք հետագայում դարձան նրանց ոճրագործ ու զարեյի գործողությունների զոհերը:

1920 թվականի մարտի 25-ին նշանակվող գրող Կրթանես Փափագյանը, որն այն ժամանակ Վաղարշապատի դրոմի ծեսուչն էր, նամակով դիմում է մեծնային հայոց կաթողիկոս Գեորգ Սուրենյանցին՝ առաջարկելով ապրիլի 24-ը մտցնել օրացույցի մեջ, իբրեւ հիշատակ հայ մահաբեր մտավորականների, որոնք զոհվեցին թուրքական վարժապետից: Փափագյանը նույն առաջարկով դիմում է նաեւ Հայաստանի Հանրապետության խորհրդարանին: Կաթողիկոսի կարգադրությամբ հասնել Երզնաստանից եւ ուղարկվում երեւոյնի, Բափի, Թիֆլիսի եւ Դարբադի թեմական առաջնորդներին՝ հանձնարարելով ապրիլի 24-ին հայկական բոլոր եկեղեցիներում հոգեհանգստյան դատարան մատուցել հայ մտավորականների եւ ցեղասպանության ավելի քան 1,5 միլիոն զոհերի հիշատակի համար», ասաց երեւոյնի դեպարտամենտի հայտնաբերված, դոկտոր Դեմետրի Գոլիանցի-Սյանցի:

Այդպէս ապրիլի 24-ը դարձավ Մեծ եղեռնի համազգային տարեկանի օր, սակայն մեկ տարի անց՝ 1921 թվա-

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԻՑ
Հրատարակված ԵՊ արի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԻՑ» ՍՊԸ
Երևան 375010 Հանրապետության 47
Ֆախս 374 1 562863
e-mail: azg2@arminfo.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱՎԻՍ ԱՐԵՏԻՍԵԱՆ /հեռ 521635/
Խմբագիր
ՊԱՐՄԻՐ ՅԱՎԻՍԵԱՆ /հեռ 529221/
Լրագրողների սեկցիա
/հեռ 581841/
Համակարգչ. ծառայություն
/հեռ 582483/
Շուրջօրյա լրատվալ ծառայություն
/հեռ 529353/
Համակարգչային ծառայություն
«Ազգ» թերթի
Թերթի միջոցով անորոշական թէ մասնակի արտադրությունը տպագրվում մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսությամբ առանց խմբագրության գրաւոր համաձայնության խոստ առգրվում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի
Լիքերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձնում
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN /phone: 521635/
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

90-րդ տարեկից

1-ին էջից

Ավելի ու ավելի մեծ թվով ՊԵՏՆՈՒՅՈՒՆՆԵՐ հանդես են գալիս այդ անվիճելի դասական փաստի ճանաչմանը, ավելի ու ավելի շատ միջազգային կազմակերպություններ այս կամ այն ձևով ներգրավվում են այդ գործընթացում:

Այնուամենայնիվ, աշխարհի լայն հասարակայնությունը դեռևս անբավարար է տեղեկացված եւ հեռու է ըմբռնումից, թե ինչ սկսվեց 90 տարի առաջ: Սկսվեց Օսմանյան կայսրության հայերի որդես ազգային խմբի համասարած եւ ամբողջական ոչնչացման փուլը, երիտթուրքերի դաժնորեն բռնազանգի իրականացման ճանադարհին կանգնած հայկական էթնիկական սեփական վերջնական կործանման փուլը: 1918 եւ 1920 թթ.

վել եւ սղանվել էին: Պարզվում է, կովել են սանը մնացած կանանց, երեխաների եւ ծերունիների դեմ: Թուրքական իշխանություններն այդ անդամազտման մարդկանց բռնությամբ տեղահանել եւ ռուս-թուրքական ձակաշի գծից հեռու գտնվող Միջագետքի անառատներ էին փոխում իր նրանց «անձնական անվտանգության» համար, թեեւ տեղահանվել էր նույնիսկ ռազմաճակատից հեռու գտնվող կայսրության ներքին շրջանների ամբողջ հայ բնակչությունը: Ըստ էության, զինվորներն ու ժամդարձներն անգործն կողողոտում եւ սղանում էին նրանց, իսկ իրազեղ համակենտրոնացման ճամբարներ հասնողներին դատապարտում սովամահության: Եթե չլիներ կրոնական միսիոներական կազմակերպությունների (ա-

ղուցների շրջանում որոշակիորեն կոստրված եւ ամբողջ հայ բնասունյա բնակչությունը, բացառությամբ Սամսունի փոքր եւ միանգամայն աննշան միջնասարածի, մինչ այդ տեղի ունեցած թուրքացման եւ մահմեդականացման առավելադաս խաղաղ գործընթացը մեծ ցակ կատարեց ուժի օգտագործման միջոցով... Եթե թուրքացումն ու մահմեդականացումն ուժի միջոցով չարագացվեին, ապա այսօր, անկասկած, գոյություն չէր ունենա Թուրքիայի Համադաժնությունը, որն իր ուժի ու կայունության համար զգալի չափով դաժնաբան է իր բնակչության միասար կազմին, ՊԵՏՆՈՒՅՈՒՆ, որն այժմ ԱՄՆ-ի արժեքավոր դաժնակիցն է»:

Թուրքիան միջոցներ չի խնայում սեփական դասնությունը խեղա-

Ողբերգական անցյալը չի կարելի մոռացության մատնել

Անդրկովկասում թուրքական բանակի երկու արեւմտեցների ժամանակ հայերի ցեղասպանությունը բարոնակվում էր արդեն օգնությունը անհամեմատ մեծ կլիներ:

Պարզվում է, կովել են սանը մնացած կանանց, երեխաների եւ ծերունիների դեմ: Թուրքական իշխանություններն այդ անդամազտման մարդկանց բռնությամբ տեղահանել եւ ռուս-թուրքական ձակաշի գծից հեռու գտնվող կայսրության ներքին շրջանների ամբողջ հայ բնակչությունը: Ըստ էության, զինվորներն ու ժամդարձներն անգործն կողողոտում եւ սղանում էին նրանց, իսկ իրազեղ համակենտրոնացման ճամբարներ հասնողներին դատապարտում սովամահության: Եթե չլիներ կրոնական միսիոներական կազմակերպությունների (ա-

թուրքերի համար. նա դառնում է լոբբիստական կազմակերպություններ, վճարում թուրքամեծ գիտնականների «աշխատությունների» դիմաց, ֆինանսավորում համալսարանական ամբիոնների աշխատանքներն ԱՄՆ-ում եւ այլ երկրներում:

Թուրքիայի ֆարգյական ջանքերը ցանկալի արդյունք էին տալիս: Ընդհակառակը, համաշխարհային հանրությունը ավելի ու ավելի համախառն է դառնում Թուրքիայում հայերի ցեղասպանության ճանաչման ու հաստատման խնդրին: Տվյալ խնդիրն արդեն հայտնվել է Եվրոպայի օրակարգում Եվրոմիությանն անդամակցելու Թուրքիայի մտադրության կադակցությամբ: Անկարայի ֆարգյական մկրտման ծախսող ման մասին արդեն սկսում են բարձրաձայն խոսել նաեւ բուն Թուրքիայում:

Հայոց ցեղասպանության ճանաչմանը ձգտելով, մեծ ջանքեր են ներդրում լուրջ դասական արդարության հասնելու հրեւական ուժերի կողմից: Մեծ ոչ միայն իրենցում են անցյալը, այլեւ նախազգուցանում են, հանգի առանց անցյալի իմացության անհնար է կառուցել արժանավոր ապագա: Անցյալի այդ իմացությունն անհրաժեշտ է ամենիս, այդ թվում նաեւ նրանց սեռնունդներին, ովքեր, թուրք բանաստեղծ Նազիմ Չիլմեթի բնորոշմամբ. «Թուրքիայի ձակաշի ուրիմ այդ խարանը»:

Ասում են, երբ մարդն ընդունում է իր մեղքը, նա դառնում իսկ ինչ-որ չափով թեթեւացնում է հանցանքը: Մեծ հուսով են, որ թուրք ժողովուրդը վաղ թե ու կհասկանա, որ այլեւս անհնար է արդեւ անցյալից մնացած ման ծանազակ պեռով, եւ իր մեղք ուժ կզսնի զղջման եւ Հայոց ցեղասպանության դատապարտման համար: Եւր հարաբերությունները չեն կարող կառուցվել արդուն անցյալի սրբագործման, կողողոտման, բռնությունների, Երեւելի օրինականացման վրա: Մեծ կարծում են, որ Թուրքիան երբեք չի անկեղծորեն ձեռք կտնվի Հայաստանին: Գեթ կասկածում, որ ձեռք օղում չի մնա:

Մասն են մեր մտասակները, համուն որոնք Համաշխարհային հայկական կոնգրեսը համագործակցության կոչ է անում բոլոր նրանց, ում համար թանկ են խաղաղության ու բարիդրացիության սկզբունքները, ովքեր ընտրում են ժողովուրդների ու ՊԵՏՆՈՒՅՈՒՆների եղբայրության եւ համագործակցության ուղին:

Եթնիկական զսման թուրքական ֆարգյականության այդ բոլոր հրեւական չարագործությունները հաստատվում են բազմաթիվ դատաճանական արխիվային փաստաթղթերով: Անվիճելիորեն օբյեկտիվ այդ վավերական վկայությունները բխում են, ի դեմք, թուրքամեծ կամ չեզոք աղբյուրներից, այդ թվում՝ Օսմանյան կայսրության դատական կայզերական Գեռմանիայից, ինչպես նաեւ Առաջին աշխարհամարտում չեզոքություն դառնալու ԱՄՆ-ից: Դրանք անվիճելիորեն հաստատում են այդ ծանազակ միջազգային ուժերի թուրքական փաստը:

Թուրքիայում հայերի ցեղասպանությունը դասական են իրավաբանական անվիճելի փաստ է, որն, ի դեմք, համաշխարհային ընկերակցությունը Փարիզի խաղաղության կոնֆերանսում ընդունեց դեռ այն ժամանակ, երբ կատարվում էր այդ ուժերի թուրքական: Մեծ տնտեսությունները սահմանեցին թուրքական ՊԵՏՆՈՒՅՈՒՆ ֆարգյական դատապարտությունը եւ ֆիզիկական անձանց՝ այդ ուժերի թուրքական կազմակերպիչների եւ իրականացնողների միջազգային իրական դատապարտությունը: Ուստի Հայոց ցեղասպանությունն ապացուցելու համար հարկ չկա անցկացնել նոր «դատական հետազոտություններ», առավել եւ՝ մանրակրկիտ «սանիտարական մեակման» ենթարկված թուրքական արխիվների հիման վրա:

Այդուհանդերձ, Թուրքիայի կառավարող շրջանները այս բոլոր արխիվներին փորձում են «սեղ տղիսակ ներկայացնել»: Թուրքիայում ինչ սեփական սեփական չեն դիմում երկրի անցյալն արդարացնելու համար: Պնդում են, թե Օսմանյան կայսրությունում իր տեղի է ունեցել «թուրքերի եւ հայերի ֆարգյական դատապարտությունը»: Բայց այն ժամանակ ո՞նց դեմ են կանվել թուրքերը, եթե մինչեւ 50 տարեկան հայ տղամարդիկ զորակոչվել էին դեռ 1914 թ. ամռանն ու աշունը, իսկ դատապարտված սկսվելուց հետո զինաթափ-

Վիրահայերն առաջին անգամ հանդես կգան մեկ միասնական ուղերձով

Խալցիսա եւ գալիս, հիմա կարծես ուր-ուր է երեսուն:

Ախալցխայի «Հայկական ազգային-հասարակական միության» նախագահ Լյուդվիգ Պետրոսյանից տեղեկացանք, որ ապրիլի 24-ին վիրահայությունն առաջին անգամ հանդես կգա միասնական ուղերձով: Թիֆլիսի, Ախալքալաքի, Մառնեվուխի եւ Բաթումի հայ համայնքները Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակի օրը կընթերցեն միեւնույն տեքստը, որից հետո նրանք առաջին անգամ կդիմեն Վրաստանի կառավարությանն ու խորհրդարանին՝ ցեղասպանության ճանաչման հարցը լինարկելու խնդրանքով: «Եթե 3 ամսվա ընթացքում հարցը լինարկման չդրվի, չենք մահանջելու, այլ մեր դաժնաբան շարժումները եւ մինչեւ վերջնական նոյապակին հասնելը»:

«Ազգի» հետ գրույցում ասաց նա: Հայերի նկատմամբ Վրաստանի վարած ֆարգյականությունը, նրա զնախանամբ, չի փոխվել: Ախալցխա ֆարգյական անցած տարվա ապրիլի 22-ին հայերի տեղադրած Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակի խաչարդ Սամսուն-Ձավախի երկրամասի նորանաշակ լիազոր Նիկոլոզ Նիկոլոզիչի կարգադրությամբ նույն տեղում վրացիները տեղահանվել էին, ինչը բավականաչափ լարված մթնոլորտ էր ստեղծել ֆարգյականում:

«Խաչարդ տարածել սկզբնադաս հասկացված եւ մեր կազմակերպությանը այնտեղ կանաչադասելու եւ միջոցառումներ անցկացնելու համար, խաչարդ տեղադրելու քույրություն ստացանք ավելի ու: Դրանից հետո թուրքերի դրոշմամբ վրացիներն իրար անցան, Արախանի նահանգապետը շարքը 5 անգամ Ա-

Խալցիսա եւ գալիս, հիմա կարծես ուր-ուր է երեսուն: Վրացիները սկսեցին բողոքել բլրի վրա մեր տեղադրած խաչարդի բարձրադիր տեքստից, նրանց դուր չէր գալիս, որ խաչարդ տեսանելի է ֆարգյա բոլոր կողմերից: Խաչարդ տեղահան հանելու վրացիների փորձը սաղալվեց, այդ դատապարտությունը հարբվեց եւ ամեն տարի ապրիլի 24-ին հայերը կհավաքվեն այստեղ՝ հարգելու ցեղասպանության զոհերի հիշատակը», ասաց նա:

Այս տարվա միջոցառմանը ներկա կլինեն նաեւ Հայաստանի եւ Վրաստանի արտգործնախարարությունների ներկայացուցիչները, խաչարդի տարածում կանցակազմի ծառայողները: ՈՒՆԻՏՈՐ ՊՈՒՆԻՏՈՐ Ախալցխա - Երեսուն

Երիտասարդները ներգրավված են Երեւոնի նվիրված միջոցառումներում

Հայոց մեծ եղեռնի 90-ամյա տարեկիցն նվիրված բազմաթիվ եւ տարատեսակ միջոցառումների շարքում երեւել անկախաբար կանաչադասումի ուսանողական խորհուրդը կույտարայի ֆակուլտետում «Երկիր Նաիրի» խորհուրդի միջոցառում եւ կազմակերպել, որին ներկա էին ֆակուլտետի ղեկավար Ռուբեն Միրզախանյանը, դասախոսներ, ուսանողներ: Միջոցառման ժամանակ ցուցադրվեց «Երկիր Նաիրի» ֆիլմը, որի կարգերը նկարահանվել էին 2004 թ. Արեւսյան Հայաստանում, ինչպես նաեւ ներկայացվեց «Դողանջ եղեռնական» բեմականացումը: Համալսարանի ուսիրհորի նախագահ Եղար Հովհաննիսյանի խոսքում այս միջոցառումը, ինչպես նաեւ հետագա ֆայլերը ղեկավարելու անհրաժեշտ է ավելի շատ ոգեկոչման, հայրենասիրության եւ վրիճառության ֆայլեր լինեն: «Վարդը անցել են այն ժամանակները, երբ մեծ միայն լաց ու կոծով ղեկի հիշեմք անմեղ զոհերին, հիմա մեր գործով, աղբյուրով եւ աղբյուրով ղեկի է հարգել նրանց հիշատակը», ըստ է նախորդի նախագահը:

Այս տարի մեծ է երիտասարդների ներգրավվածությունը Մեծ եղեռնի 90-ամյակին նվիրված միջոցառումներում: Նվազ միջոցառումներին կից զորդի վաղը երեկոյան ժամը յոթին Համադաժնության հրադարակից երեսուն ֆարգյական տարեկան երիտասարդական մի քանի կազմակերպությունների կազմակերպած ջանքերով զիւրային երթը դեմքի Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիր: «Չախերով երթ» ծրագրին մասնակցելու են բոսիերի ուսանողները եւ երիտասարդական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները: Միջոցառման բոլոր մասնակիցների ձեռներում ջահեր կլինեն, որով կվառվեն երաբուրդից բեղված մեծ ջահից: Չախերից բացի կբարձրացվեն հայոց եռագույնը եւ ցեղասպանությունն ընդունած բոլոր երկրների դրոշները: Հուշահամալիրի խորհուրդի մոտ կինչեն «Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ» երգչախմբի կատարումները (զեղարվեստական ղեկավար Տ. Գեռմանյան), ինչպես նաեւ Արա Գետրախանի «Աղանա» երգը՝ տարբեր ազգությունների երգիչների կատարմամբ: ՂՈՒՆԻՏՈՐ ՊՈՒՆԻՏՈՐ

Եւր համակարգչային դասարան Մորգենթաուի անվան դպրոցում

Երեսունի Գեռի Մորգենթաուի անվան թիվ 126 միջնակարգ դպրոցը երեւել միջոցառում եւ կազմակերպել նվիրված Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարեկիցին: Դպրոցը հյուրընկալել էր Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի փոխնախագահ Վլադիմիր Աղայանին, Ազախնյայկ համայնքի թաղապետ Արմուր հաչատրյանին, Իր նախկին սան, դասգաւմավոր Հարություն Փամբուլյանին եւ ուրիշներին: Դպրոցի կուլեկիցիլը հյուրերին ցույց տվեց վերանորոգված մարգարայի ղեկը, դպրոցի նոր մասնաշենքը: Այդտեղ էր գտնվում նաեւ դպրոցի նոր համակարգչային դասարանը, համարված 4 համակարգչով եւ տող սարքերով, որ այսուհետեւ կգործի Եւրոպայի Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի եւ Ռուսաստանի հա-

յերի միության նախագահ Արա Արախանյանի: Նվազ ոչ միայն ցեղասպանության 90-րդ տարեկիցը, այլեւ վերանվանման 5-րդ տարին, դպրոցը իր միջոցառումը բարոնական բեմականացված ասմունքով, որի էությունն այն էր, որ ողբի ժամանակն անցել է եւ ղեկ է լույսով ու սեղանաբար աշխատանքով լուծել բոլոր հարցերը: Աւակերտների ներկայացումից հետո արդեն դպրոցի բակում Ազախնյայկ համայնքի «Չարթուն» դասարանի համույթը կատարեց մի քանի հայկական դրամ: Կազմակերպվել էր նաեւ ցեղասպանության թեմային նվիրված ցուցահանդես, որի դիմաց ընթացումը ներկայացնող կարող էին լսել դպրոցի աւակերտներից ավելի փոքրիկ ասմունք ու երաժշտական կատարումները: Ա.

«Մի ժողովուրդ, որ չի ուզում մեռնել, չի մեռնի երբեք»

ՊԵՐՃ ՉԵՅԹՈՒՆՅԱՆ

Մեր համազգային մեծ ցավի, Հայոց ցեղասպանության 90-րդ տարեկիցին Հայ դաշի հարցում որոշեցին հարցազրույց կան: Եթե առաջ Հայ դաշի ամբողջ ծանրությունը ընկած էր սփյուռքի վրա, ապա այսօր անկախ Հայաստանի Հանրապետության արևափն ֆաղափակության հիմնադրերից մեկն է: Սա աս կարելու ձեռքբերում է: Բացի այդ, ասանակից ավելի երկրներ դառնալու մասին են Հայոց ցեղասպանությունը, իսկ մարդկային իրավունքներից խոսող մի շարք երկրներ, նայած թե նավթի հոսք որտեղից է փչում, խուլ են համար են ձեռնում դեռ: Ինչո՞ւ սառույցն անցյալ դարի 70-ական թվականներից վերջապես չարժեց: Միտքված են արձանագրել սխուր մի դարադոս: Աշխարհն իրավազոր են, մեծ էլ աշխարհի հեռ, ես էլ ձեզ հեռ, մեծում են դասադասում են ահաբեկությունը: Խնդրում են չսփոթել Սողոմոն Թեղեկյանի սման ժողովրդական վրիժառուների ահաբեկչների հեռ, որովհետեւ եթե ահաբեկչը

կասարում է մի ցեղ խմբի կամը, ապա ժողովրդական վրիժառու ամբողջ ժողովրդի կամի արտահայտչին է: Բայց արի ու սեռ, որ դասադասությունը հանդերձ ահաբեկչությունը, աշխարհը հասկանում է հենց միայն ահաբեկչության լեզուն: Հայ ահաբեկչների գործունեությունը սրափեցրեց շատերին և ստիպեց մտածել Հայոց ցեղասպանության մասին, ոչ միայն մտածել, այլև հաճախ դասակարգող արդարացի վերաբերմունք ցույց տալ: Կարծում եմ, եթե Պաղեստինի արաբ ժողովրդի ահաբեկչական արարները չլինեին, որն է մեկի մեկը կանգնե՞ր էլե՞ր որոնելու և խոսելու դադարեցնելու անկախ դասակարգում ստեղծելու մասին: Այ, սա է ցավի և ամոթալի դարադոսը, որ վայել է ֆաղափակիք արձանագրել:

Մեր ժողովրդի մեծ բարեկամ Նանսենը ժամանակին մարգարեաբար զգուցացրել է. «Պաղեստինի հայերին, այլապես հաջորդ զոհը հեռանալու կարող են լինել»: Այդպես է եղավ, որն է առավել ես արտիստ էլ է հարայելի դասակարգող դիրքորոշումը, որի համաձայն իբր մեկ ու կես միլիոն զոհերի մասին խոսելով՝ մեծ նշանակություն էր վեց միլիոն զոհերի ողբերգությունը: Ես գիտեմ, որ աշխարհում մրցակցություն կա բոլոր ստորաբաժաններում, սենսուսային մեջ, մեակույթի, ստորի, կրթության, ամեն-ամեն ինչում, բայց որ մրցակցություն կա ցավի ու սառադասումի մեջ, չէ, առաջին անգամ են լսում են ոչ մի

կերպ չեն հասկանում: Չեն ուզում հասկանալ:

Ինչ սարբերություն կա Հայոց ցեղասպանության և հեռակամ Հոլոֆոսթի միջև: Շատ է ասվել, որ հեռաները կոստրածի ենթարկվեցին օսարի հողում, իսկ հայերն իրենց իսկ հայրենիքում: Սա, անուշ, երկար սարբերություն է: Բայց գրեթե չի ասված, որ գերմանացի հասարակ ժողովուրդը հիմնականում չի մասնակցել Հոլոֆոսթին, ի սարբերություն թուրք և ռուս խուժանի, որ ցեղասպանության ամբողջական մասնակցներ են եղել, մի բան, որ սովետական ռեժիմի օրոք չէին կարող ասել: Ուրեմն մեղքը նաեւ թուրք մարդուն է, կոնկրետ մարդուն է ոչ միայն նրա հավաքականությունը: Առավել մեծ է սահմանակցիցի սարբերությունն այն է, որ եթե գերմանիան, այնուամենայնիվ, զարգացած երկիր է, սեխնիկապես հարուստ է իր զոհերին հիմնականում հավաքում էր համակենտրոնացման ճամբարներում ու զազախցերում խեղդամահ անում նրանց, ապա հեռանալու թուրքը ստանում էր հասարակ, մեկ առ մեկ էլ, ինչպես Ավ. Իսահակյանն էր նույն, նրան խնայում էին փամփուռները, որոնք թանկ արժեքի, դրա համար էլ ստանում էին դատարաններով կամ սկիզբներով, այսինքն՝ դիմիքի և զոհի աչքերը հանդիպում էին միմյանց, գերմանացիների դեմ «հեռակա» չէր ուժից, այլ այսրոպեական, այլ աչքի, հայացքի հայացքի: Սա ահավոր փաստ է, որ կրկնվել է ոչ թե հազար

անգամ, ոչ թե սառը հազար, ոչ թե հարյուր հազար, այլ մոտ մեկ միլիոն անգամ: Մյուս կեսը համարենք, որ գնդակահարվել են կամ ախուրի ճանապարհին սովից ու հիվանդությունից մահացել: Բայց մեկ միլիոնի հաս-հաս տղաները դահիժ է դարձնում յուրաքանչյուր թուրքի, յուրաքանչյուր թուրքի հեռանորդի, սա մի արյուն է, որ նրանց թոռներն ու ծոռներն անգամ չեն կարող վալ իրենց վրայից, թեկուզե անմասն ու անհաղորդ լինեն իրենց նախորդների անցյալին:

Մտր դեմազոգիա է, երբ թուրքն ասում է, թե ցեղասպանության հարցը լուրջ է դասադասումներին թողնել: Այդ ինչ են բացատրելու դասադասումները: Թե ես ինչո՞ւ եմ ծնվել Եգիպտոսում, այլ ոչ թե Հայաստանում: Թե ինչո՞ւ եմ հայերը ցրված աշխարհով մեկ, թե ինչո՞ւ եմ ես մեծացել իմ մեծ գերասասանից հեռու, համարյա մեռակ, Սովետական Հայաստանում: Թե ինչո՞ւ իմ հարազանները չեն ճանաչել ինձ և Եգիպտոսում փնտրել են, թե նոր ժամանած ինձ հարձակող ուղեւորների մեջ ո՞ր մեկն է սուրիս եկած իրենց հարազատը: Պատմությունը միայն սա այս է այլ բազում հարցերի դասադասումը: Պատմությունը չէ այս ինձնուհեռ սարին, այս զարկերակող, կենդանի իրականությունը, փաստերի այս խոսուն և անվերջանալի եղանակ: Իսկ ինչո՞ւ գերմանիան Հոլոֆոսթի հարցը չի անձնեց դասադասումներին: Որովհետեւ Բեթհովենի և Հայրենի երկիրը բարոյական ուժ գալով իր մեջ մեղա գալու և ընդունելու իր անցյալի ողջ հանցանքը: Իսկ հեռանալու, ֆեոդալական հոգեբանությանը արող երեկվա ֆուլորը, որն այսօր աներասաբար ձգնում է եվրոպական լուսավոր ընթացիկ խցկվել, ուժ չունի ճշմարտության երեսին ազնվորեն նայելու: Սա է սարբերությունը, մեծ, Եւրո մեծ սարբերությունը:

Աշխարհը աս լավ էլ գիտե, թե ինչն ինչն է: Երբ Թուրքիան իրեն «վաս» է դառնում, անմիջապես նրան սաստում են Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու ստանալիքով: Ավելի խոսուն փաստ: Եվ սառն միայն դասադասումն մարդու իրավունքները: Եվ սառն միայն ուրիշներին սովորեցնեն ժողովրդավար դառնալու ուղիները, սառն...

Անամոթությունը եւ ցնիզմը հասնում է այնտեղ, որ թուրքն այս ու այն տեղ թանգարաններ է բացել, որտեղ ցուցադրվում են «փաստեր», թե հայերն ինչպես են կոստրել թուրքերին: Իբր 500 հազար հայեր են ստանվել՝ ըստ իրենց հայաստանությունների եւ 800 հազար թուրք: Այսինքն ինչ: Դուրս է գալիս, որ երկրի փոխանակությունը կոստրել է... մեծամասնությանը: Թուրքի ուժն այսօր, եթե կուզեք իմանալ, հենց այս անամոթությունն է ու այս ցնիզմը, նրանք անվախորեն անցնում են սարակառ ճամբարներում եւ սարակառ բարոյականության ամեն մի սահման, մի բան, որին ինչ ժողովուրդներ են ընդունակ: Առ, սա է նրանց անավելությունը, անավելություն է՝ առանց չափերների: Աշխարհը տեսնում է այս կեղտոտ խաղերն ու չեստել է ձեռնում: Ուրախ կարելի է թել արդարության ձեռքերին, ինձնուհեռ սարի թե՛ կլի-նի: Դե լավ, ինչ արած, մի անգամ էլ անգործությունից ասենք... «Ով մարդկային արդարություն, թող ես թմեմ քո ձեռքերի»:

Մեծ վրեժ ունենալ լուծելու: Կրեժի լավագույն ճանապարհն այն է, որ բարեկեցիկ երկիր կառուցենք թուրքի ֆոխ ակ, բարոյապես ուժեղ, կեղտոտ ու աղտոտ մաքրված, որտեղից հայը ոչ թե արագադի, այլ ուզե՞ն հայրենի վերադառնալ: Եթե այս գիտակցությունը գերիշխի մեզանում, դառնա միասնական կամ, մեծ մեծ վրեժ լուծած կլինենք: Գոնե մասամբ:

Միջազգային ստորագրված հեռահեռ ավելի է մեծանում հեռաբերությունը Հայոց ցեղասպանության նկատմամբ: Աշխարհի սարբեր երկրների կողմից Հայոց ցեղասպանության հանդեպ ձեռնարկվում են առարկայական դասակարգումներ: Այն ընկալվում են գիտակցվում է իբրեւ մարդկությանը դեմ կասարած հեռավոր ուժգործություն: Խնդրի ձեռքի ընթացումը նրա ստեղծ են, անուշ, դասադասական մի շարք աշխարհայիններ, փաստաթղթերի ժողովածուներ: Զաք գիտակցելով հիշյալ իրադարձությունների բացահայտման գործում նաեւ ականասեւ-վերադարձների հաղորդած վկայությունների դասադասական դերն ու նշանակությունը՝ բանասիրական գիտությունների դոկտոր Վերծին Սվազյանը, սկսած 1955 թ., շուրջ 50 տարիների ընթացում, անձանձիր հետադարձությանը ականասեւ-վերադարձներից գրառել, ձայնագրել, տեսագրել և ուսումնասիրել է փաստավերական ժողովրդական վկայությունները, որոնցից յուրաքանչյուրն իրավաբանորեն արդարացի և անկասկած արժեք է ներկայացնում Հայ դաշի արդարացի լուծման և Հայոց ցեղասպանության ճանաչման գործում:

Վ. Սվազյանը Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ բազմաթիվ աշխատություններ է հրատարակել՝ գիտական ցզանառության մեջ դնելով սկզբնաղբյուրային արժեք ներկայացնող ժողովրդական սարբերություն այդ նյութերը:

Հայոց ցեղասպանության 90-ամյա հիշատակի նախադասին ՀՀ ԳԱԱ Հայոց ցեղասպանության բանագրան-ինստիտուտի և Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի կողմից, ինչպես նաեւ ՀՀ կառավարության հոգածությամբ Երևանում լույս է ընծայվել Վերծին Սվազյանի «Հայոց ցեղասպանությունը և ժողովրդի դասակարգումը» խոսքերով գիրքը չորս չորս թիվերով: Աշխատությունը համալրված է անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, թուրքերեն, ռուսերեն և հայերեն ամփոփումներով, ականասեւ-վերադարձների լուսանկարներով և 1915-1922 թթ. Օսմանյան Թուրքիայում երիթուր կառավարության իրականացրած արեւմտահայերի տեղահանության և ցեղասպանության մասին զարգաբար սկզբ գումարող ուղեցույց փաթեթով:

Վերծին Սվազյանի նոր աշխատությունը հինգ լեզուներով

- ◆ THE ARMENIAN GENOCIDE AND THE PEOPLE'S HISTORICAL MEMORY. Yerevan, "Gitutjun" Publishing House of the NAS RA, 2005.
- ◆ LE GENOCIDE ARMENIEN ET LA MEMOIRE HISTORIQUE DU PEUPLE. Erevan, Ed. "Guitoutjun" de l'Académie Nationale des Sciences d'Arménie, 2005.
- ◆ DER GENOZID AN DEN ARMENIERN UND DIE HISTORISCHE ERINNERUNG DES VOLKES. Jerewan, Verlag "Gitutjun" der Nationalen Akademie der Wissenschaften der Republik Armenien, 2005.
- ◆ ГЕНОЦИД АРМЯН И ИСТОРИЧЕСКАЯ ПАМЯТЬ НАРОДА. Ереван, Изд.-во "Гитутюн" НАН РА, 2005.
- ◆ ERMENI SOYKIRIMI VE TOPLUMSAL HAFIZA. Istanbul, "Belge" Uluslararası Yayınları, 2005.

(թարգմանիչ՝ Լեոն Սարգսյան), ռուսերեն (թարգմանիչ՝ Գայանե Հարությունյան): Իսկ Օսմանյան (Թուրքիա) «Belge» հրատարակչությունը, մարդու և ազգերի իրավունքների ակնարկում ու նվիրյալ դասադասում, առաջադեմ թուր մտավորական, ֆաղափական գործիչ Ռաֆիկ Չարաֆյուլի խմբագրությամբ լույս է ընծայվել նաեւ հիշյալ գրքի թուրքերեն սարբերակը: Աշխատությունը համալրված է անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, թուրքերեն, ռուսերեն և հայերեն ամփոփումներով, ականասեւ-վերադարձների լուսանկարներով և 1915-1922 թթ. Օսմանյան Թուրքիայում երիթուր կառավարության իրականացրած արեւմտահայերի տեղահանության և ցեղասպանության մասին զարգաբար սկզբ գումարող ուղեցույց փաթեթով:

հավաստի վկայությունների արժեք»:

Վ. Սվազյանն իր ուսումնասիրության սկզբում («ժողովրդական վկայությունների շրջաբանական առանձնահատկությունները» բաժին) ներկայացնում է գիտատեսական հետազոտություն, որտեղ, համեմատելով դասակարգումը, Կիլիկիայի և Անատոլիայի հայաբնակ 100 տեղավայրերի տեղադրությանը սարբեր խմբերի ներկայացուցիչների կողմից դասակարգումը հուշերի առանցքային բովանդակության համեմատությունը, եզրակացնում է, որ դրանցից յուրաքանչյուրն իր եզակի իմաստիությամբ հանդերձ, միմյանց հասարակ, արուսակող, լուսնող ու ամբողջացնող վկայություններ են՝ միջկան անձնակազմից ու առարկայականից դեռի համընդհանրում ու համազգայինը: Բնաբան դարձնելով իր 660-ից ավելի ականասեւ-վերադարձներից մեկի՝ Տիգրան Օհանյանի (ծնվ. 1902 թ., Կամախ) «Իմ անցյալը իմ անցյալը չէ միայն, այլ նաեւ իմ ժողովրդի անցյալը է» իմաստախորհուրդ խոսքը՝ Վ. Սվազյանը հանգում է գիտական ճիշտ եզրակացության, ըստ որի, «ականասեւների հուշերն իրենց ներքին բովանդակությամբ բնութագրում են ոչ միայն սկզբնականից ու նրա միջկանայրը, այլև ողջ հավաքականությանը՝ դառնալով հայ ժողովրդի դասակարգումը հիշողությունը»: Հեղինակի մի այլ եզրահանգմամբ՝ ժողովրդի դասակարգումը հիշողությունը նրա ազգային ինձնությունը բաղադրիչ մասն է և այն երբեք չի մեռնում,

այլ փոխանցվում և հարստանում է սերնդից սերունդ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմի օրերին («Հայոց ցեղասպանության ընթացքը ըստ ականասեւ վերադարձների վկայությունների» բաժին) երիթուր կառավարության կազմակերպած հայ երիտասարդների զորահավաքի, զինահավաքի, հայ մտավորականության մեծաբազմամյա, անզեն ու անդեկ մնացած կանանց ու երեխաների բռնի տեղահանության, ողջակեզի, կոստրածի և դասակարգումը այլ դժոխական իրադարձությունների ամբողջական տարածությունների ներս ստեղծված ժողովրդական սարբերությանը հայերեն և թուրքերեն լեզուներով, ըստ Վ. Սվազյանի, հազարավոր խոր դասակարգումը: Նման դասակարգումը երբի ժողովրդական բնույթը հեղինակ լուսաբանում է՝ հիմն ընդունելու դրանց բազմաթիվ սարբերակների ու փոխակերպումների իրողությունը: Հայկական ծագմամբ թուրքալեզու դասակարգումը երբի առկայությունը մեզանում Վ. Սվազյանը դասակարգում է Օսմանյան Թուրքիայի որոշ գավառներում դեռեւս միջերկրի ժամանակաշրջանից հայերեն խոսի հանդեպ գոյություն ունեցող ֆաղափական որոշակի արգելներով:

Ուսումնասիրության հեղինակն ամենայն մանամանությամբ ներկայացնում է համիդյան ջարդարար ֆաղափականությանը հաջորդած երիթուր կառավարության որոշեցրած զարգափառախոսությունը, որի նրա ակն էր բնությանը ոչնչացնել կամ ձուլել և թուրքացնել հայերին ու իրիտանյա մյուս ժողովուրդներին, ստեղծել համաթուրանական, համախաղաղական համընդհանուր տեղություն՝ Միջերկրական ծովից մինչեւ Ալթայի երկամաս:

Ուսումնասիրության մեջ, հեռվելով ականասեւների հաղորդած վկայությունների վրա, հեղինակը ներկայացնում է Թուրքիայի 1908 թ. Սահմանադրության ընդունման հեռ կառավար հայերի հույ ու հավաքի, ցնծության մթնոլորտը, որը մեկ տարի չլուսացած՝ 1909 թ.

Թուրքիայում երկրի խորը սոցիալական փոփոխությունները նկարագրող իր գրքերը նրան դարձրել են նույնպես հռչակավոր, որքան մի ֆուսթբոլիստ կիսավեպերի դառնալ: Բայց Փամուկն ասում է, որ առիթն ժամանակն է խոսել ոչ թե երկրի, այլ իր անձի մասին:

Հիշում եմ զբոսաշրջների «անգուս» բառը: Ֆրանսիացիներն այդ երեւոյթն անվանում են «անոմի», իսկ մենք հուզմունք, քայտիծ, ճշմոթյուն: Թուրքիայի առաջավոր վիդեոսան Փամուկն իր «Սամբուկ» վեպում, որտեղ Օսմանյան կայսրության ամխուսափելի անկումն է նկարագրված եւ դրա հետեւանումը նաեւ Փամուկի ընտանիքի տարալուծումը, դրան օժիտ է «հյուսում» բնութագրում:

Այդ «հյուսում» է, երբ հարստությունն էր կաստան, երբ փառանքի զեղծիքի վայրյա առանձնացներն են գեներն հավասարվում այրվելով, երբ Փամուկի մայրն է միջնա դարի ստիպանում իր մոլորված ամուսնու վերադարձին: Երկրիս սերն է դասադասված վաղուց մաշված դասադասներով: Փամուկը ցանկանում է նկարիչ դառնալ, իսկ նկարիչը 1960-ականներին Սամբուկում աղջիկ սվող չի լինի:

«Սամբուկում» Փամուկը գրում է. «Ես մնում եմ նույն ֆաղափում, նույն փողոցում, նույն տանը եւ դիտում եմ նույն տեսարանը: Սամբուկի ծակասագիրն իմ ծակասագիրն է: Կարված են այս ֆաղափն, որովհետեւ նա է ինձ դարձրել այն, ինչ ես եմ այժմ»: Այս եւ վերջերս «Գարդիանում» տպագրված իր երգիծանկարն ունենալով որդես ելակե, ֆիչ էր մնում դասկերացների, թե բալկանյան բուլի դիմագծերով գիրով, երկրակ մեկին կհանդիպեմ Նյու Յորքում: Իսկ նրան հանդիպելու դասձառ ունեի: Անցյալ ամիս նա հանկարծակի հայտարարությամբ ընդդունել էր Թուրքիայի դասասխանավորությունը մեկ միլիոն հայերի ստանդարտ գործում՝ Օսմանյան կայսրության վերջին օրերին:

Նրա հայտարարությունը զայրույթ էր առաջացրել իր ծննդավայրում, որտեղ նա հայերի ֆուսթբոլիստի նման հռչակված է: Չմտած իր վեպերը լի են արդիական սրամիտ խաղերով եւ ավելի իրական միջադեպերով, Փամուկը հավասարադաս կարողանում է ֆայլել Բոխես-սի եւ Մարկեսի հետ: Նրա 2001 թ. «Իմ ամուսնը կարմիր է» վեպն ամենաառաջ վաճառվող գիրքն է եղել ամբողջ թուրքական դաստիարակ մեջ: Այլ երկրներում այդ գիրքը նրան դասել է վարդես վիդեոսանների շարքում: 2003 թ.-ին դրան հետեւեց «Չյունը» վեբնագրով վեպը՝ ֆաղափական քրիլլեր՝ համեմատված կասադի սիրային դաստիարակ:

Մինչ ծառ ենք դասվում ռեսուրսում, նա դասում է, որ իր գրքերը բարձրանված են 36 լեզուներով: Չի դարձնում, դարձադաս ուզում է իրեն անվանել իրենց անուններով:

Փամուկը 53 տարեկան, բարձրահասակ, թեթեւ կազմվածով մի անձնավորություն է: Մահում անզերեմ է խոսում եւ լավ է հարգված: Իր սակայ տրամադրված ակնոցներով նա շատ նման էր թուրքի Գորբերին: «Վերջին 30 տարիների ընթացքում տարեկան 240 էջ եմ գրում», հիշեցնում է ինձ ժամանակ առ ժամանակ: Նա աշխատանք է, օրական 11 ժամ գրված է գրասեղանին: Ըստ նրա, «սածանակի աշխատանք է վեպ գրել»: Ժամանակագրական մանրամասներ ձեռնարկում համար թերթեր է կարդում: Իր գրքերի անգլերեն թարգմանությունների հարցում թարգմանչի հետ մեկ առ մեկ ստուգում է նախադասությունները: Երկխոսություններից դուրս սլենգ (ժարգոնային լեզու) չի օգտագործում: Գրում է ինքնահոս գրչով: Օգտագործում է իր մոր եւ մեծ մոր թուրքերենը:

Մեր սեղանից սեսունում ենք, թե ինչպես է ֆաղափն արտացոլում գարնանային արեւով ողողված ջրի մեջ: Պարեկային մի նալ է անցնում Բրուկլին կամրջի աշտարակների մոտով եւ ուղղվում դեպի թիվ 47 կառնաձայնը:

«Նյու Յորքն իմ երկրորդ ֆաղափն է», ասում է Փամուկը: 1985 թ.-ին նա կնոջ հետեւից է եկել Նյու Յորք, որտեղ կինը դոկտորական դիպլոմ էր պաշտպանում Օսմանյան Թուրքիայի դաստիարակ վերաբերյալ: (Չորս տարի առաջ նրանք բաժանվեցին, բայց Սամբուկում Փամուկը համայն է հանդիպում նրան եւ իրենց 15-ամյա դստերը՝ միասին ձառելով): Նրան Նյու Յորքում մնացել են 3 տարի: Այդ ժամանակ էլ սկսվել էր անել իր միջազգային հեղինակությունը: «Երեսուներեք տարեկան էի եւ տոյված էի զգում ինձ»: Կողմնաբախում հանդիպել էր թուրքերեն սովորող ուսանողների, որոնք իր առաջին վեպն էին ուսումնասիրում: Այդ ժամանակ էլ

անգլերեն թարգմանությամբ հրատարակվում է իր «Սոփիստիկ ամուսն» վեպը, մի դաստիարակ 17-րդ դարի մահմեդական թիւրք եւ քրիստոնյա ստուկի մասին, որոնք իրենց սեղերն են զիջում միմյանց:

«Առաջին անգամ սեսնելիս հիացա Նյու Յորքով, ինձ գերեց, բայց չեմ կարող ստել, որ հավանեցի: Ուրախ էի, որովհետեւ ամուսնությունս երջանակացրել էր ինձ», դասում է նա: Նյու Յորքում է գրել իր «Սեւ գիրքը» վեպը, բայց այդ ֆաղափը երբեք իրեն այնքան հարգաս չի եղել, որքան Սամբուկը: «Ես օտար, կողմնակի անձ էի: Սամբուկում գիտեմ, թե ինչ է կասարվում լուսամուտից այն կողմ: Այստեղ չորս կողմից դասարկություն էր, բացի, անուսուս, Սոլ Բելլոպի եւ Պոլ Օստերի վեպերից»:

Իր իսկ խոստովանությամբ շատ ցրտաբեր անձնավորություն է: Երբ խոսում է իր «արեսուսից», գլուխը թեկում է առաջ, լրջորեն կենտրոնանում է, եւ բառերն արտասանում ավելի արագ: 7-22 տարեկանում երազել էր դառնալ նկարիչ, բայց շուտով թողնել համոզել են նրան, որ 1960-70-ականներին Սամբուկը աղիափակ մի գավառ է, որտեղ հնարավոր չէ նկարչությանը փող վասակել: Բայց վիդեոսան լինել էլ, իր կարծիքով, «նշանակում է առանձին սենյակում փակվել եւ փորձել օրինակացնել ֆո երեսակայությունը»:

«Սամբուկի» առաջին գլխում նա նկարագրում է մանկության տարիներին ունեցած իր այն զգացումի մասին, որ մեկ ուրիշ Փամուկ էլ է աղյուս ֆաղափում, մեկ ուրիշ անձնավորություն՝ բոլորովին անձանթ եւ անսեսանելի: Տարիներ հետո նա հայտնաբերում է, որ հոր գաղտնի սիրտ բույսը հար եւ նման է իր ծնողների սենյակին՝ իրենց անցնում են նույն սրահում, որ իր այս «երկրորդ ֆաղափում» որոշ բաներ մթազնում են Սամբուկում եղածները: «Փողոցներն այստեղ չափազանց ծանրաբեռնված են, մարդաշատ: Չգտնում այն է, որ շատ կուսակալներ են, սես բարդ: Մենք ջրի եզրին ենք, եւ «Սամբուկը» բաց է իր ջրերի առաջ: Ճիշտ է երկու ֆաղափներում որոշակի տեղադրություն ունի, ըստ նրա, «բայց մենք այդ տեղադրություններն միայն փողոցներում, որովհետեւ Սամբուկում մեզ չունենեմ», կասակում է նա:

Երբ իրեն անընդհան մղում է հայտնագործելու արեւակայանացված էլիտար անձնավորության դերը, որն, ինչպես իր սեփական օրինակի դեպքում, շատանում է իր ժողովրդի սեղական մեակությունից ավանդույթների եւ ավելի լայն մի աշխարհի ակնկալիքների միջոց: «Իմ սիրած թեմաներից է ծածարիս հավասացյալը, որն ունի կասակածներ եւ ծածարիս աթիսսը, որը գաղտնիքն հավասում է ինչ-որ բանի», ասում է նա հասկացնելով, որ «ոչ ոք չի կարող միայն մեկ տեսակ լինել: Եթե մտածես, որ կա-

թուրքերի համար: Դա նշանակում էր ֆաշիզմ դասային մեջ, մեկուսանալ: Որոշակի առումով, ինչպես «Սամբուկում» ակնարկվում է, թուրքերն աղբյուրից բարձրագույն իշխանական վիճակից կտրուկ դեպի անկարեւորություն զլորվելու զգացումը: Ուրախ լինելով իր լուսան ներդրել Թուրքիայի ԵՄ անդամակցությանը, Փամուկը, որն ընդհանրապես մարդու իրավունքների եւ մասնավորապես Թուրքիայում աղյուս փոքրամասնությունների դաստիարակությունն է նշանակում բարձրագույն արեսուս հայտնագործից է, այլեւ նման դոկտրինաների կարիք չի զգում: Հայկական կոստրածների առթիվ լայն արձագանք ստացած իր ակնարկները Թուրքիայում ընդունվեցին մահվան եւ դասական հետադարձան սղառնալիքներով: Բայց ընդունում է, որ Թուրքիան որոշակի մասնաղաթի անցել է դեպի առավել բաց, ոլյուսակայան հասարակություն: Կա մտեւ, որդես գրողի, ինքնասիրության հարցը: Եթե

«Սամբուկի ճակատագիրն իմ ճակատագիրն է»

Խոստովանում է վիդեոսան Օրհան Փամուկը

Անգլիական «Թայմ» օրաթերթի գրական հավելվածում եւ «Թայմ Օնլայն» կայքէջում լույս է տեսել թուրք հայտնի վիդեոսան Օրհան Փամուկի հետ Ջեյսոն Գուդրիկի հարցազրույցը, որը ստորեւ ներկայացնում ենք թարգմանաբար: Փամուկն այն հեղինակն է, որի գրքերը վերջերս այրվեցին Թուրքիայում, ֆանի որ արտահայտվել էր Հայոց ցեղասպանությունը ձանձույելու օգտին: Փամուկի երկերը տարածվեցին թուրք հասարակության ձեռքագրակներու կողմն:

Տարյալ մահմեդական եւ կամ մողոններ, ուրեմն ինչ-որ դրոշմ ունես»:

Խոստովանում է, որ իր այս «երկրորդ ֆաղափում» որոշ բաներ մթազնում են Սամբուկում եղածները: «Փողոցներն այստեղ չափազանց ծանրաբեռնված են, մարդաշատ: Չգտնում այն է, որ շատ բան է տեղ ունենում: Մա մեակուսային եւ սեսեսական կենտրոն է, շատ բարդ: Մենք ջրի եզրին ենք, եւ «Սամբուկը» բաց է իր ջրերի առաջ: Ճիշտ է երկու ֆաղափներում որոշակի տեղադրություն ունի, ըստ նրա, «բայց մենք այդ տեղադրություններն միայն փողոցներում, որովհետեւ Սամբուկում մեզ չունենեմ», կասակում է նա:

Կայսրության անկման սրձությունը, որը հետոն է իր ծննդավայր ֆաղափն, ոչ մի կարող չունի Նյու Յորքի հետ: «Սամբուկում սրձություն: Նյույորքյան հաջողություն»: Ոչ, Նյու Յորքի մասին գիրք չի դասարսակում գրել: Նյու Յորքն աշխատելու վայր է, գրքեր, փակ դռներ, գեղեցիկ տեսարաններ: Աղյուսարան:

Ռեսուրսներից դուրս գալուց առաջ Փամուկը «Սամբուկ» գրի իմ օրինակի վրա արագ նկարում է «Իսթ դիվ» գեներն նայող դաստիարակից երեսուցող երկնակամարը: Հարցնում եմ, թե աշխատելով է այդ օրը: «Պատասխանում է՝ ոչ: Այդ օրն արձակուրդ է իր համար, մի զույգ նոր կուրիլ է գեներն: Հազած սեւ սրեխներից մեկն սկսել է բացվել արդես:

Հրաշալի օր է: Նյույորքյան գարնան առաջին օրը, եւ մենք որոշում ենք ֆայլել Բրուկլին կամրջով դեպի Բրոդվեյ: Իր թեթեւ շարժումներից զգում եմ, որ նրան դուր է գալիս զբոսանալը:

Թուրքիայի եվրոմիությանն անդամակցելը նա ընկալում է դասվածների միջոցով՝ ազգի դասման թարգմանչների միջոցով: Առաջին աշխարհամարտից հետո Օսմանյան կայսրության անկումը մեծ հարված էր (տարված)

թուրքերը նոր՝ դեպի եվրոպական գործընթացների վերաբերյալ դասվածներ են ուզում, թող իրենք էլ զսնեն մեկին, որ կարի այդ մասին:

Համարվելու ուղին հեռ է լինելու, բայց «խոսիլ ազատության եւ սեղծագործական ոգու առկայության դասմաններում նրանք հնարելու են մի նոր անցյալ»: Իր մանկության Թուրքիան «վախեցնում էր իր իսկ երեսակայությունից»: Բայց կացությունը փոխվել է, առաջադասում կա, գույներն իրենց սեղերն են զսնում: «Սամբուկում» նա նկարագրում է մի ֆաղափ, որը նույնիսկ իր դուստրը չէր ճանաչի: «Ջսան տարի հետո կարողալով գիրք, նա ինձ ստելու է, հայրիկ, դու շատ թխուր մարդ ես», գուցակում է նա: «Երեսակայությունը՝ մտքի թռիչքը շատ ավելի է օգնում երկրին, ֆան գաղվածությունը: Այլադասությունը կամ վախն օտարներից, ինչպես նաեւ ազգայնամոլությունը, անհետանալու են»: Պատահիր չէ, որ օսմանյան դաստիարակն ամբողջությամբ ռազմական փառքի շարան լինի:

Բայց այլեւ Թուրքիայի անունից չի ցանկանում խոսել: Ոչ իր հետագա գրքերում: «5-7 ուրիշ վեպեր դասարսակում եմ գրել, եւ գրականությանը չեմ նայում որդես մի երկրի կամ մեակուսային ներկայացուցիչ: Ես ինձ եմ ուզում ներկայացնել: Ես դիտել է ընկնեմ իմ եւ ոչ թե Թուրքիայի «չար ոգիների» հետեւից: Կարծում եմ, երկիրը դառնում է բուրժուական հասարակություն, այնպես որ իմ չար ոգիները շատ ավելի ներկայացուցական կլինեն», ասում է նա:

Նրա ստելով, ֆառող միլիարդ մարդ թուրքերն է խոսում: «Թուրքերենի կառուցվածքն այնպիսին է, որ բայր վերջում է դրվում: Ինչ-որ դասախելու է անակնկալ կարող է լինել», եզրակացնում է Փամուկը:

Ա լ է ից

վերածվում է հուսախաբության, երբ Ադաման եւ նրա օրգակա հայաշատ գյուղերը իրարից հեռավորների ասելության թիրախ են դառնում:

Հայոց ցեղասպանության (1915-1922 թթ.) դասմանաղաղակա իրադարձությունների այդ ամբողջ ընթացքը ներկայացնելիս՝ հեղինակը, որդես վիասավավերական սկզբնաղբյուրներ վկայակոչում է ականաթեւ-վերադարձների հաղորդակ հուշերն ու դասմանակա բնույթի ժողովրդական երգերը: Պատմագիտական վերլուծությամբ հեղինակը կարեւորում է դրանց բացառիկ դերը, ոչ միայն իրեն անցյալի վկայություններ, այլեւ որդես աղյուսային նախազգուցում: Ցավով, միջազգային հանրությունը ժամանակին չաստեց եւ ըստ արժանիւնի չդասարարեց 20-րդ դարակարգի գործարկված առաջին Հայոց ցեղասպանությունը, եւ, որդես հետեւանով, ծնունդ առավ ֆաշիզմը, իսկ մեր օրերում՝ միջազգային ախարբելչությունն իր անկանխատեսելի դրսեւորմանով եւ համաշխարհային ա-

Վերծինն Սվազյանի նոր աշխատությունը...

դեսայի վսանգավորությամբ: Զանգի, անդասիժ մնացած հանցագործությունները կրկնվում են ի վնաս մարդկության:

Ուսումնասիրությունն ավարտվում է հեղինակի հետեւյալ եզրակացությամբ. «...Ահա թե ինչու առանձնապես կարեւորում է Հայոց ցեղասպանության դասմանակա ողջ ընթացքի, անմեղ նահասակների ու կորցրած երկրի մասին ականաթեւ վերադարձների վիասավավերական, ժողովրդական վկայությունները սույն ուսումնասիրությանը լույս աշխարհի հանելն ու գիտական օրգանառության մեջ դնելը, ֆանգի ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՒՅԻՐ է, որը բացահայտվելու է նաեւ վկաների օգնությամբ: Իսկ անձնանձեմ վկան ինքը՝ ժողովուրդն է, որը, ցավագործներ վերադարձվելով, դասմել ու դեռ շարունակում է դասմել վկայելով իր ողբերգական անցյալը: Անցյալ, որը հայ ժողովրդի անցյալն է, նրա դաստիարակում, նրա դասմա-

կան հավախական հիւժողությունը, որը դիտել է ներկայացվի աշխարհին ու մարդկության արդար դասին: Ուսի ժամանակն է, որ ներկայիս Թուրքիայի Հանրապետության կառավարությունը եւ ֆաջությունն ունենա ընդունելու ինչպես գրավոր, նույնպես եւ բանավոր վիասերով հիմնավորված, աղյուսացման կարիք չունեցող, դասմական այն բացահայտ ճեմարսությունը, որը կոչվում է Հայոց ցեղասպանություն»:

Ըստ հիւշել գրքերի խմբագիր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Սարգիս Հարությունյանի. «...Աշխատությունն ունի հույզ դասմական, անգամ ֆաղափական արժեք ու նշանակություն, մասնավորապես այնտեղ գեներված Հայոց ցեղասպանության սահմանակցուցիչ տեսարանները դասկերող բազմաթիվ հուսադասուններով եւ դերգորյան տառադասմաներն ու ողբերգական մտորումներն արձանագրող ժողովրդական հայերեն ու թուրքալեզու երգերով:

սեսների այդ հուշերը եւ մանավանդ թուրքալեզու երգերն ունեն դասմական վավերագրերի արժեք ոչ միայն հայ ժողովրդի ողբերգական այդ օրգանի դաստիարակը ճիշտ հասկանալու եւ ընթրնելու իմաստով, այլեւ Հայ Դասի դաստիարակությունն առավել հիմնավորելու եւ հասկալթես թուրք ու թուրքամեծ դասմարաններին ժողովրդական հուշերով եւ հենց թուրքալեզու երգերով ու նրանցում ինչոլ մեղադարաններով հակահարված տալու առումով:

Այստիպով, հայ ժողովրդի հավախական դասմական հիւժողության վերաբերյալ Վերծինն Սվազյանի ուսումնասիրության անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, ռուսերեն, թուրքերեն տարբերակներն իրենց վիասավավերական ու դասմաղաղակա նշանակությամբ իրենց նույնպես կրեբեն Հայոց ցեղասպանության ճանաչման, դասարարման ու Հայ դասի հետադարձան անձամանցելի ջանքերին:

ՍՎԱԶՅԱՆ Ա ՎԱՐՈՒՅԱՆ, Բանասիրական գիտությունների քննաձեռն

ԱԶԳ-ՆԵՐԿԻՐ

Մասնավորեցում

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Կ ՈՒ Թ 3 ՈՒ Ն

մրցույթով մասնավորեցվող «Ասան» հանրային ջրերի գործարան» ՊԾԲԸ-ի մասին

Առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2004թ. -ի դեկտեմբերի 02-ի թիվ 1951-Ն հրամանով, ՀՀ կառավարության առընթեր մեծական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր տարիներին մասնակցելու «Ասան» հանրային ջրերի գործարան» ՊԾԲԸ-ի բաժնեատերերի մասնավորեցման մրցույթին:

Table with 2 columns: Item number and description. Includes details about the company's registration, capital, and assets.

Table with 3 columns: Item number, description, and value. Lists various assets and liabilities of the company.

Մեղադրված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները: Գրավորումները պետք է ներկայացվեն մինչև 2005 թ. մայիսի 1-ի դրությամբ:

3. Մրցույթին մասնակցելու ժամանակը

3.1. Մրցույթի մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն տարիները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), ովքեր սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախաձեռնում /եսու 5.1 և 5.2 կետեր/ և 5.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցութային առաջարկ, որը ներառում է հետևյալ փաստաթղթերը՝

- 3.2. Մրցութային առաջարկը փակ ծրարով ներկայացվում է Անոնի կենտրոնի վարչաճեքային բաժնի մինչև 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:
3.3. Մրցութային մասնակցից՝ մրցութային ժամկետներին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները միջև է առահայտված լինեն բնակից ցուցանիշներով և փոխ չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքներից, եթե դրան սահմանված են (եսու 3.12 կետ):

4. Վճարումներ և ժամկետներ

- 4.1. Մրցույթի հարցող 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը:
4.2. Մրցույթի հարցող գույքի վաճառքի գումարը միջև է վճարում մրցույթի արձանագրությունը ստանալու ժամկետից հաջորդող 10-օրյա ժամկետում:
4.3. Որոշման մրցույթի նախաձեռնող վճարված գումարը ընդգրկվում է օրվերի վաճառքի գին մեջ և մրցութում չհարթելու կամ մինչև 5.5 կետում նշված ժամկետի լրանալը մրցութային մասնակցից հրաժարվելու դեպքում հետ վերադարձվում է:

5. Մրցույթի անցկացման այլ ժամկետներ

Table with 2 columns: Item number and description. Lists dates for the bidding process and document submission.

Հարցուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել Անոնի կենտրոն՝ 27-65-94 հեռախոսահամարով:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Կ ՈՒ Թ 3 ՈՒ Ն

մրցույթով մասնավորեցվող «Էջմիածնի սնկարան» ՊԾԲԸ-ի մասին

Առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2004թ. -ի դեկտեմբերի 02-ի թիվ 1924-Ն հրամանով, ՀՀ կառավարության առընթեր մեծական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է մասնավորեցման բոլոր տարիներին մասնակցելու «Էջմիածնի սնկարան» ՊԾԲԸ-ի բաժնեատերերի մասնավորեցման մրցույթին:

Table with 2 columns: Item number and description. Includes details about the company's registration, capital, and assets.

Table with 3 columns: Item number, description, and value. Lists various assets and liabilities of the company.

Մեղադրված են հիմնական միջոցների սկզբնական արժեքները: Գրավորումները պետք է ներկայացվեն մինչև 2005 թ. մայիսի 1-ի դրությամբ:

3. Մրցույթին մասնակցելու ժամանակը

3.1. Մրցույթի մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն տարիները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), ովքեր սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախաձեռնում /եսու 5.1 և 5.2 կետեր/ և 5.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցութային առաջարկ, որը ներառում է հետևյալ փաստաթղթերը՝

- 3.2. Մրցութային առաջարկը փակ ծրարով ներկայացվում է Անոնի կենտրոնի վարչաճեքային բաժնի մինչև 5.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:
3.3. Մրցութային մասնակցից՝ մրցութային ժամկետներին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները միջև է առահայտված լինեն բնակից ցուցանիշներով և փոխ չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքներից, եթե դրան սահմանված են (եսու 3.12 կետ):

4. Վճարումներ և ժամկետներ

- 4.1. Մրցույթի հարցող 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը:
4.2. Մրցույթի հարցող գույքի վաճառքի գումարը միջև է վճարում մրցույթի արձանագրությունը ստանալու օրվերից հաջորդող 10-օրյա ժամկետում:
4.3. Որոշման մրցույթի նախաձեռնող վճարված գումարը ընդգրկվում է օրվերի վաճառքի գին մեջ և մրցութում չհարթելու կամ մինչև 5.5 կետում նշված ժամկետի լրանալը մրցութային մասնակցից հրաժարվելու դեպքում հետ վերադարձվում է:

5. Մրցույթի անցկացման այլ ժամկետներ

Table with 2 columns: Item number and description. Lists dates for the bidding process and document submission.

Հարցուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել Անոնի կենտրոն՝ 27-65-94 հեռախոսահամարով:

Նկարչություն

Սկիզբը՝ էջ 7

Գերհրապարակական մտածելակերպը նոր բարձրության հասցրեց ամերիկյան արդի արվեստի խոստումնալից դեմքերից մեկը՝ Արչիլ Գորկին, նկարիչ, որի արվեստը ամբողջությամբ խարսխված է Վանա լճափի հորգում գյուղի հիշատակներին: «Նկարիչն ու իր մայրը» հանրահայտ կտավում, մոր գեղեցիկ դեմքը շեղված է գերեզմանալից լողալու մտքով ֆոնի վրա: Պատկերն ակամա հիշեցնում է «Սիսիանյան Աստվածամորը»: Ուֆայեյի սիրամայրը՝ աչքերում սազնադ, աշխարհին է ընծայում որդուն: Գորկու որդին աշխարհին է ներկայացնում իր կորուսյալ մորը՝ որդես կորուսված հայրենիքի ու նրա գեղեցկության խորհրդանիշ: Եղբունից փրկված հայ բեկորների հուշերը խնայող այս գլուխգործոցը մեծադեմ ցուցադրվում է Նյու Յորկի Ուիթնի թանգարանում: Նկարչի «Ինչուես մորս ասեղնագործ գոգնոցը բացվում է իմ կյանքում» դրամատիկ ներկայացնում է գեղի ու գույների փոթորիկ, հողի ասես խեղճված, այլաճակված մի մակերես, զուգորդված կարմիր, արնագույն բծերով...

Համամարդկային արվեստի այն-դիտի հավերժական հասկանիչներ, ինչպիսիք են սերը, հույսը, հավասն ու բարությունը, զարկերակի նման տոկոսում են հետեղեցնյան հաջորդ սերնդի հայ նկարիչների գործերում: Նրանց համար Եղեռնի վկաների՝ Եղեռնից մազա-

դուրծ, գոյատևման հավասով կյանքին կառչած ծնողների ներաշխարհից էլ սերվել է գեղի ու գույների այն թրթռում, հուզական մթնոլորտը, որով հասկանալի են ժանսեմի, Փափագի, Ասասուրի, Շարթի, Տեր-Մարգարյանի (Ֆրանսիա), Փոլ Կիրակոսյանի, Գրիգոր Նորիկյանի (Լիբանան), Հակոբ Հակոբյանի (Եգիպտոս-Հայաստան), ինչպես նաև հայրենի արվեստագետներ Սիմոն Գալստյանի, Մկրտիչ Սեդրակյանի, Գրիգոր Խանջյանի, Սարգիս Մուրադյանի, Էդուարդ Արծրունյանի, Մինաս Ավետիսյանի, Ուֆայեյ Աթոբանի, Հենրիկ Սիրավյանի, Ալբերտ Պարսամյանի, Հարություն Հարությունյանի, Արարատ Սարգսյանի եւ շատ ուրիշների ստեղծագործությունները:

...Ամառային ավազի վրա կփել ու դողողոջ ձեռներով նորածնի բույսն է դառնում մարդը: Հուշ, արթնություն... Այս եւ նման կտավներով Հ.Հակոբյանը ընդհանրացրել է օտարության մեջ կյանք մտած իր սերնդի հոգեկան կացությունը: Ավելի ուշ, նա դասկերտում է Մայր երկրից զավթված սարածից, որդես կալանավորված աշխարհ, որը նկարչին է հայտնվում կանգուն սաճարով ու նրա շուրջ՝ զանգերի ծովով...

Ս. Մուրադյանի «Կոմիտաս. Վերջին գիշեր» կտավում կարմիրով ողողուն մթնոլորտը հնչում է իբրև արյունահեղ ոճրի ահագանգ: Կոմիտասին նվիրված Պա-

Սարգիս հաչատուրյան. «Գաղթականները Արարատյան դաշտում»

րույ Սեւակի դրամի նկարագրողունների մեջ Գ. Խանջյանը մեծ երաժեշտն ամենուր դասկերտում է ժողովրդի հեծ, իբրև նրա երգով խանդավառ հովիվ, բայց ահա մարվում է լույսը, եւ նա իջնում է խավար... Մ. Ավետիսյանը «Դեռի Դեր-Ջուր» նկարում, մի դասի դարա առած գաղթական կանանց մարմինները ժայռերին նմանեցնելով, շեղում է նրանց հոգեւոր արիությունը: Իսկ «Աղթամարի դասերի սակ» կտավում արձանացրել է Արչիլ Գորկու դասանկարչական կախարհական հուշը...

Այսօր Ֆրանսիայում լայն ճանաչում ունի ժանսեմի իմնադիր արվեստը: Ստեղծագործության վեց տասնամյակի ընթացքում հինգ հազարից ավելի գործ ստեղծած նկարչի վրա անցնող ժամանակը կարծես ազդեցություն չի գործել: Նկարիչը դասկերտել ու շարունակում է դասկերտել թվառ մարդկանց կյանքը: Ժանսեմի զգայուն գիծը արյունասար անոթների նման հոսում է կտավներում եւ ներդառնակվելով մեղմ, դալուկ գունանկարի՝ ստեղծում է իրականությունից վեր, շեխային, երաժեշտական մթնոլորտ: Պատկեր կառուցելու այս սկզբունքն է դավանում ժանսեմը: Մեծ Եղեռնի այնպիսի երգող «Հայ ծերունու մահը» (1951) նկարից ուղիղ հիսուն տարի անց, նոր դարասկզբին ակամավոր նկարիչն ստեղծում է «Ցեղաստանություն» դասկերտար, ուր դասական ճանաչության վարագույրը բացել է մինչեւ վերջ: Չորս տասնյակի հասնող նկարների այդ շարքը ժանսեմը ցուցադրել է Փարիզում, աղանվիրաբերել Հայոց ցեղաստանության երեւանյան թանգարանին: Ոճագործությունը որդես դասկերտման նյութ ընտրելու ազդակն, անուշուշ, նրա արվեստի էությունն է: Սակայն կա մեկ այլ դարագա ես: 1915-ին, Դեր-Է-Ջուրի անադասում, գիշերով, շեղաբնակ արարներից մեկին, որը մի հայ ընտանիքի փրկում, մահամեծ մի կին աղաչում է իրենց հեծ սանելագասել ողջ մնացած իր միակ աղջկան: Այդ աղջնակը եղել է նկարչի մայրը:

Ֆրանսիացի Տեսաբան Զ.Բլանը դիտում է ընդհանրացրել է. «Կորուսյալ հոգիները իրենց աղաչանքն են գտել բանաստեղծ-նկարչի մոտ:

Նա կտավին է համընկել այն, ինչը աշխարհը չկարողացավ շեղնել: Ժանսեմի նկարները ողջ հայ ժողովրդի հիշողությունն են»:

...1965: Եղեռնի հիսնամյակը խորհրդային Հայաստանում նշանավորվեց անտառային իրադար-

ըր ... Հայրենի նկարիչների ոգեւորության առաջին դրոշմակալը հանդիսացավ Կոմիտասի 100-ամյակին նվիրված մեծ ցուցահանդեսը: Շրջադարձային այդ իրադարձությունը սոսկ արվեստի երեսույթ չէր: Նրա բազմաթիվ գործերը նշանավորեցին թափանցիկ զգացմունքների արթնացում, հաստատ-

ժանսեմ. «Հայ ծերունու մահը»

Մկրտիչ Սեդրակյան. «Մահվան ճանապարհին, 1915» (հատված)

ծությանը՝ ցեղաստանության հուճակաբողի հիմնարկումով: Հիսուն տարվա լողալու անցումը բեռնիյան դասի նման՝ վերացավ: Հայաստանը հոգեթուս միացավ Սփյուռքին: Հուճակաբողը դարձավ համայն հայության կանչող սիրտը, անլուծելի զանգակասու-

ցին նվիրական մի խորհուրդ. «մարդը երկիր է, երկիրը՝ մարդ»: Այդ խորհուրդը են առաջնորդվել ու շարունակելու են առաջնորդվել մայր ժողովրդի հոգուն միշտ ունկնդիր ու ձայնակից վրձնի հայ վարդեսները:

Վահագն Սուրենյան. «Սպանվողի հետը», 1896

Իր գործունեության 40-ամյակի առթիվ փանդակագործը ցուցահանդես էր կազմակերպել ընդարձակ արվեստանոցում: Դա յուրաքանչյուրի մի հասկանալիություն էր, փորձ՝ մի հայացքով ընդգրկելու անցած ուղին: Ուստի ծանոթ գործերի կողքին ներկայացված էին բազմաթիվ հին ու անհայտ ֆանդակներ: Դրանցից մեկն առանձնապես գրավեց իմ ուշադրությունը. կնոջ մի դիմափոխակ, գրեթե բնական չափերով, գլուխը շրջադարձված մի քաղցրությամբ, կիրճի քերականությամբ:

Դիմափոխակի սակ փակցված ժողովրդական արվեստն առում էր. «եղև. ֆանդակագործի մայրը»: Եղև... եղիսաբեք... Խորհրդանշական մի իմաստ էր ստանում փաստորեն մոր դիմափոխակով բացվող այդ ցուցահանդեսը. «Ամա թե որեղ է գտնվում ակունքն իմ ստեղծագործության», - կարծես ասում էր ֆանդակագործը: Ցուցահանդեսի ղեկավարական բացման ժամանակ լույսի իմաստի, որ մոր դիմափոխակի մեջ մասնուցումը, ոչ միայն նրան հասնույ ղեկավարումն էր ընդհանրապես կնոջ հանդեպ, որովհետև գեղեցկության եւ արտազգործության հավերժական

Թոռուց վերջնականապես հասնում էր ֆրանսիական Ռոման փոփոխ ֆադակում: Կարծ ժամանակից հետո նրա գործերն արժանանում են բարձր գնահատության՝ թե արվեստաբանների եւ թե մասնավոր ղեկավարների կողմից: Դա ակնառու վկայությունն են նրա մոնումենտալ ֆանդակները՝ քվոլ սասնուք, որ դրվում են Ֆրանսիայի սարքեր ֆադակներում: Մարսել, Էֆու-ամ-Պրովանս, Սենտ-Էսթեյն, Ռոման, Վալանս, Բուրգ Պեաժ, Վիեն, Ռոբերտ-Կար-Միշան... Դրանցից յոթը նվիրված են 1915թ. Հայոց Ցեղասպանությանը եւ դրված են մինչեւ 2003թ., այսինքն՝ Ֆրանսիայի կողմից այդ ողբերգությունը ղեկավարող ժամանակները: Եվ չափազանցություն չի լինի, եթե ասենք, որ դրվել են գեղարվեստական թոռուսի անձնական նախաձեռնության շնորհիվ: Ի դեպ 1973թ. Մարսելի Պրադո փողոցի վրա գտնվող հայկական եկեղեցու առջև գեղարվեստական իրազեկողական ղեկավարական լուրջ միջադեպի ղեկավարում էր ղեկավարում: Թոռուսի արվեստը բարձր էր գնահատվում նաեւ ֆրանսիական կա-

վիցների հե: Գնոցազմ իր ֆրանսիական հավաքը եւ իր աղբյուրը՝ «Հայր Մերը», որ գաղթի ասում էր անցնել գիշեր: Նա երեք զավակի մայր դարձավ: Առաքելական այդ գյուղում նրան հարգում էին եւ անվանում «Հայկական Մարիամ»: 1930թ. մի քանի էր գալիս այդ գյուղը: Գյուղացի կանչում են նրան, ասելով, թե հայ վարորդ է եկել: Եղևան, ծնվել էր իր կերպարում, թողնում էր նրան եւ գնում հային սեսնելու:

Պարզվում է, որ վարորդն էր Ռուֆայից է, աղբյուր էր Հայկական եւ ծանոթ էր Դանիելին՝ Եղևայի ավագ եղբորը, որ հրաժարվել էր փրկվել եւ նույնպես Հայկական էր աղբյուր: Նա հուզմունքից ղողալով լալիս է, ամբողջ անցյալը հիշում եւ անսպասելի, մոր համար անբերական մի վճիռ ընդունում. վերջնականապես թողնում է իր հարազատ երեք զավակներին ու անտանում եւ հայ վարորդի հե Հայկական ժամանակ թողնում, որովհետև միայն իր եղբորը, վերադառնա իր ժողովրդին, իր հավաստի:

Կարելի էր ղեկավարել, թե որքան դժվար լիներ նման որոշում ընդունելը: Կրոնական, ազգային եւ այլ արգելիչները հաղթահարելու հե, նա լիարժեք կարողանալ էր մայրական

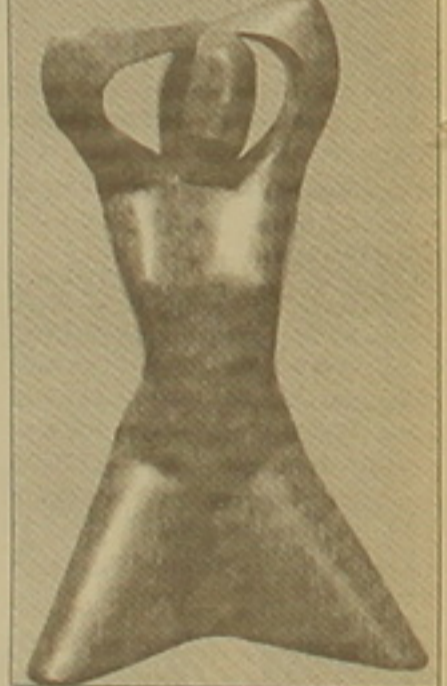
երկու հիմնական մոտիվ կարելի էր առանձնացնել, որ առաջին ֆայլերից մինչեւ այսօր իշխում են Թոռուսի ստեղծագործության մեջ. բնութային դեմ ընդվզող մարդը եւ բնության, գեղեցկության ու հավերժության փառաբանումն ի դեմս կնոջ: Երկուսն էլ մայրական ժառանգություն են, եւ մեկը լրացնում է մյուսին: Գեղեցկությունն ըստ նրա, ազատության բարձրագույն դրսևորումներից մեկն է: Չափազանց բնորոշ են Էֆու-ամ-Պրովանսում կանգնեցված երկու արձանները՝ մեկը Եղեզնի զոհերի, մյուսը Ֆրանսիական Դիմադրության մարտիկների հիշատակին: Երկուսն էլ գրեթե նույն վիճակն են արտահայտում՝ վճռական արժանավորումով շրջաններ փերող եւ ծնկալու վիճակից ոսփ կանգնող մարդը: Առնական մի գեղեցկություն կա այդ արժանի մեջ, որ ազնվացնում է նրանց, լցնում բարձր արժանապատվությամբ: Եղեզնի հիշատակը նրա համար ողբ չէ, այլ ղայխար, բողոք, արդարության ղայխար: Նրա «հեռուներին» երբեք չենք սեսնի ստորագրած վիճակում: Նրանց գոյության միակ ձեւն այս աշխարհում ղայխարն է: Թոռուսի հեռուները եթե որեւէ են աղբյուր, աղա միայն արդարության

«Մոր քանդակը»

«Եվրոպա» շատրվանը՝ Վալանսում

«Հավերժական կինը»

ԱՆԵՐՍԱՆ-ՈՐ ԹՈՓՉՅԱԼ

«... Ես ֆանդակների Հայկական ցեղասպանությունը»

Թոռուսի ֆանդակների առթիվ

նավարության կողմից: Հայազգի ֆանդակագործը երկու անգամ արժանանում էր Պատվո լեգիոնի շքանշանին. 1984թ. ստանում է Արվեստների եւ գրականության Աստված, իսկ 2000թ. հաջորդը, ավելի բարձր՝ Սոփյախի աստված: 2003թ. ընթացում էր մի Գրականության, գիտությունների եւ արվեստների ակադեմիայի անդամ: Իսկ բոլորովին վերջերս, Դոմ դեպարտամենտի ղեկավարական Թոռուսի ֆանդակների մի խմբաձեւով գնելով, մեջքը Ազգային ժառանգության ցուցակի մեջ՝ ֆրանսիական աշխարհափոխակ արվեստագետների անունների կողքին:

Երեխանքս հիսուն մեքանոց արվեստանոցը, որ անվճար հասկացվել էր արվեստագետին, դարձյալ նրա բարձր արժանիների գնահատության հերթական վկայությունն էր, եւ նա իրեն հասնույ ստեղծագործական շարունակությանը եւ ղեկավարությանը այդ ղարգեփին՝ կազմակերպելով իր ֆունկցիոնալ գործունեության ցուցահանդեսը, մասնուցելով մեկը մյուսից հարուստ գործերի մի համայնապատկեր: Սակայն Թոռուսն, իր բացման լիստում, ներկաներին ղիսի ցնցեր ոչ միայն իր արվեստով, այլեւ իր կենսագրությանը եւ ընդհանրապես իր ժողովրդի ճակատագրին առնչվող մի ղասնությունը:

«Ես այսօր ձեր առջև եմ որովհետ ֆանդակագործ, - ասաց նա: - Բայց ես չեմ ձգեղ ֆանդակագործ դառնալ, ֆանդակ այդ արվեստն իմն է եկել եւ ղարատղվել իմն՝ որովհետ մի ում, որ համակել էր իմ ոգին: Եվ այդ ժամանակ ես ֆանդակների հայկական ցեղասպանությունը: Այդ ցեղասպանության մասին ես ղասնության գրեում չի կարողացել, ոչ էլ ուրիշ աղբյուրներից իմացել:

Այդ մասին ես լսեցի մի երեխայից, որը 1915թ. Ռուֆայում նախկին եղեխայում, աղբյուր էր այդ արհաւիրները եւ ուր իր մոր հե բռնել էր սիրական անապատի ծամփան ու ոսփով ֆայլել մինչեւ Պալմիրա: Այդ երեխայի անունն էր Եղև, նա իմը արեկան էր: Նրա ավագ եղբայրը՝ Դանիելը, սասնել արեկան էր, մյուսը՝ Խորենը, յոթ արեկան, իսկ ամենափոքրը՝ Հայրությունն էր՝ հինգ արեկան...»

Եղևան մեծակ է մնում: Նա հանդիմանում էր թեղիկին: Վերջինս իր կնոջ հե առաջարկում էր հեծել իրենց: Նրանք որդեգրում են աղբյուր: Տասնվեց արի Եղևան աղբյուր թեղ-

արի ձայնը լսեցնել: Դյուսին բան չէր սեփական երեք զավակներից հեռանալը, այն էլ այնուհի սօրիակելի մոր համար, ինչուիսին Եղևան էր եղել: Որքան հզոր էր հարազատ ցեղի կանչը, որ նա անվերադարձ թողնում էր սօրիակելու ու կայունացած ընթացիկը, որովհետ իր ժողովրդին վերադառնալ: Միայն կարող չէր, որ իլացրել էր բոլոր ձայները: Սա հանդուգն մարտահրավեր էր, որ բացառիկ կամի սեր կինը նեղում էր անողով ճակատագրի երեսին, սա նույնիսկ Ռուֆայի հեռուսամասի յուսօրինակ արունակությունն էր առանձին մի կենսագրության մեջ: Եվ գուցե խորհրդանշական է, որ Եղևան սոր, զուտ հայկական ընթանի կազմելով, ամուսնացավ այդ հեռուսամասի հրամանատարներից մեկի եղբոր՝ Գետրոգ Ռասնելեյանի հե եւ չորս զավակ ունեցավ նրանց:

Առանց վարանելու կարելի էր ասել, որ Թոռուսը ոչ միայն աղա ծնունդն էր Եղևայի, այլեւ ուղղակի որդին այդ անկարելի արարի: Մայրն ասես նրան լույս աշխարհ թերեց, որովհետ այդ ղայխարը մարմնավորի: Յուրաֆանյուր արվեստագետի կյանքում մի կարեւոր փաստ կա, որ վճռորոշ էր դառնում նրա ստեղծագործության համար, սակայն Թոռուսի դեղումն էր դառնում նրա ստեղծագործության համար, սակայն Թոռուսի դեղումն էր դառնում նրա ստեղծագործության մեջ այդ փաստը, անձնակամից վերածելով, ղիսի դառնար իր ժողովրդի ողբերգության մարմնավորումը եւ ընդհանրապես կյանքի փառաբանումն ու բռնության մեծումը: Եվ երբ Թոռուսը հայտարարում էր, թե արվեստն է իրեն ընթել, եւ ոչ թե հակառակը, աղա առավել ֆան ձգարիս բանաձեւում էր իրավիճակը: Ցավի, գեղեցկության եւ հավերժության մարմնավորումը դառնում էր նրա միակ գոյի-մասնը: ղայխարը ղիսի արունակվի բռնության դեմ: «Ասեմ նաեւ, որ իմ գործերն ասելություն չեն արտահայտում, - ասում էր Թոռուսը: - Ընդամենը ընդվզում իմ ժողովրդի հանդեպ գործած ուրագործության դեմ: Իմ գործերից յուրաֆանյուրը ղասնության վերակենդանացումն է: Մի ղասնություն, որն իմ մեջ է, եւ որի յուրաֆանյուր մարմնացումը հիշում եմ անընթեղիորեն: Այս արձանները, որ դուրս են եկել իմ ձեռքերի սակից, աղաղակ են ընդդեմ ցեղասպանության, որի զոհերը դարձան միլիոնավոր մարդիկ...»

հաղթանակի համար: Նրա սիրած արտաքերից մեկն է. «Ուր ունենալը բավական չէ մարդ ըլլալու համար, կարեւորը երկու ոսփով չսողալն է»:

Քանդակագործի մյուս՝ գլխավոր մոտիվն էր բնություն-կին-գեղեցկություն եռամիասնությունը: Իսկ ավելի սոսոց՝ կինն է, որ մարմնավորում էր բնությունն ու գեղեցկությունը եւ այդուհետ մեկայայացնում հավերժության խորհուրդը: Միայն նրա վարդենության շնորհիվ չէ, որ կուտ մեքանոց ու սաղը ֆար գարմանալիորեն կենդանանում են, երբ դառնում են կանացի մարմինը կերպարելու միջոց: Դրանք շնչում են, թրթռում՝ այդ արձանները եւ չնայած ծածկված են ողջախոհությամբ, այնուամենայնիվ, ցանկահարուց են, ֆանդակ գեղեցիկ են ու բնական, ֆանդակ նաեւ սերն են արտահայտում, կյանքը արունակելու հավերժական ու անհաղթահարելի մղումը: Մահը վստակ էր Թոռուսի արվեստանոցից, այնտեղ արունակ կյանքի հաղթանակն էր կերտվում: Կանացիությունը նրա համար հավերժության հոմանիշն է: «Եղեմի ղարտեզը» խմբաձեւում հայտնվում ոսփ կանգնած Աղանը ձեռքը մեկնել եւ բարձրացնում է անկալ տվային: Եվ կնոջը ներկայացնելով միս ու արյունով, իր գիտնոցի բոլոր անհաղթահարելի հմայրներով (դրանք գոթական սաճարների անսեռ ու զգայազուրկ կանայք չեն՝ ոսկրացած մարմնով ու արտաքին կրթությամբ), կարողանում է նրանց ղայխարանքի անսեսանելի շարունակ ծածկել: Այդ կանանց երկմային մարությունն ամենեւին չի սեսնանում նրանց առողջ հողեղենությունից: «Կանացի գեղեցկությունը ջիզերական ում է», - ասում է նա: Թերեա դրանից է, որ նրանք լինելով ֆնուպ ու նրբին, միաժամանակ գորավոր մի ում են ձառագում, որը կյանքի անհաղթահարելիության արտահայտությունն է: Դա նաեւ ձեռարտության ում է, որը արվեստագետին մղեց իր հեռուսական նախնիների ղայխարը մարմնավորելու ֆանդակային կերպերի մեջ:

«Իմ արձանները հայկական են, ծաղիս բունը սիրական է, իսկ ղուտներս՝ ֆրանսիական», - հայտարարել էր Թոռուս իր հարցազուրկներից մեկում: Այս հակառակ եւ բովանդակալից նախադասությունը ոչ միայն նրա ստեղծագործական դիմագիծն էր ներկայացնում, այլեւ բարոյականը, մարդկայինը եւ մա-

սկզբում, այլեւ որ նրա մայրը՝ Եղևան, գրեթե առաստեղական մի անձնավորություն է, իսկական մի հեռուստի, որը հանում իր ժողովրդի կատարել էր ծանրագույն մի ընթացություն՝ մայրական սրի համար...

Թոռուսը կամ Թոռուս Ռասնելեյանը, ինչպես հուշում է նրա ազգանունը, Ռուֆայի իմնապատկերային հեռու Հայրություն Ռասնելեյանի սոսոց է, նրա եղբորուհին: Ծնվել է 1934թ. դեկտեմբերի 12-ին Հայկական ավանդական ղղմծագործի ընթանիում: ղասնի սարիից, արհեստին զուգահեռ գրադվում էր ֆանդակելով եւ դրվագելով: Առաջին դասերից մեկը՝ Տեր-Չորին մոտ գտնվող գյուղերից մեկում, որտեղով անցել էին թուրքական յաթաղանից փրկված հայերը, նա կավ էր հունցում, երբ մոտենում էր մի ձեռնի եւ զուգացնում նրան. «Ձեռք մի սոր այդ հողին, այն բաղկացած էր մահաակների կյանքից ու արյունից»: Առաջին լուրջ հաջողությունը. 1966թ. մասնակցելով «Ազատագրված արաբ կինը» միջազգային մրցույթին, շահում էր առաջին մրցանակը, եւ բարձր գնահատության արժանացած ստեղծագործությունը դրվում էր Հայկական Իրադարաններից մեկում: 1967թ. գալիս էր Ֆրանսիա՝ արձանագործի մասնագիտական կրթություն ստանալու: Սակայն սեղի մի ֆանի ակամավոր արվեստագետներ խորհուրդ են ասիսու հրաժարվել այդ գաղափարից եւ արունակել ստեղծագործել որովհետ իմնում:

Դժվար էր ասել, թե որքանով օգտակար կլինեին այդ ուսումնառությունը Թոռուսի համար, սակայն նրա ղարագայում, ըստ երեսուրդից, դա ձիտ որոշում էր եղել, ֆանդակ արդեն սիրաղենում էր արհեստին, այսինքն՝ բավականաչափ հմտություն ուներ մեքանոց, կավին կամ ֆային իր ուզած կերպը հաղորդելու: Ինչ վերաբերում էր արվեստին՝ նա փաստորեն աղեն ձեռավորված արվեստագետ էր, առավերության արժան արդեն ավարած եւ ավելի շատ յաթաղող մթնոլորտի, ընդհանուր-մակրոային ուսումնառության կարի ումեր, ինչն առաստին ընձեռնում էր արվեստների երկիր Ֆրանսիան:

նավանդ ազգայինը: Ի սարբերություն շատ ու շատ հայազգի արվեստագետների, որոնք առաջին ֆայլերն անելիս, երբեմն էլ ամբողջ կյանքում, խնամով թափրել են իրենց ծագումը, Թոռուս իր հայկականությունն էր ընդգծել առաջին իսկ ֆայլերից եւ ամենուր՝ թե Սիրիայում, թե Ֆրանսիայում:

Նա ամբողջությամբ էր ստանձնել իր հայկականությունը: Հարցը լույս այն չէ, որ, ինչպես իմն էր ասում՝ «չեւ կարող հեռանալ ֆո ակունքներից»: Այս գիտակցումն, անուտ, կարեւոր էր, բայց դեռ բավարար չէր այն բարձր թոչիլի համար, որ Թոռուսը կարողացավ իրագործել իր արվեստը: Նա մի կարեւոր առաքելության գիտակցումն ուներ եւ, իր ներին ձայնին անսալով, արվեստի մարմնական բունց, որովհետ նախնիների ղայխարանքով առավել խորությամբ արտահայտի. «Հայաստանը հիմնավորապես իմ մեջ է, նա արտահայտվում է իմ յուրաֆանյուր արժանույթով»: Քանդակագործի «արժանույթը» նրա արձաններն են: Նրանք վկայում են, որ Թոռուսը հավասարի էր մնացել արվեստագետի եւ մարդու իր առաքելությանը՝ երբեմն նույնիսկ անելով անկարելի: Սակայն նա դեռ շատ անելիքներ ուներ: Դեռ ասելիքներ ուներ մեզ փոխանցելու իր նախնիներից եւ ոչ միայն մեզ, այլեւ՝ աշխարհին:

Գրախոսություն

է էջից

գործիչ Գասպար Տրստրեանի «Փանթուրիզմի եւ սիոնիզմի առնչությունները եւ անոնց սոցալոգիան» Գայասանի լիցենզիան» ուսումնասիրությունը, Պեյրու, 1990):

Որովհետև գլխավոր դասախոսներն մեկը՝ Օսմանեան կայսրության տնտեսական կյանքի վերաբերյալ բաժնի մեջ կը մեքենային Գաֆեյի եւ Արաբիի սեպակները, թէ Գայասանն Օսմանեան կայսրության սիրտն էր, ինչը Ն. Յովհաննիսեան «միանգամայն հիմնատուրած սեպակն» կը համարէ (էջ 86): Ան կը գրէ, որ «արաբ մի քանի հեղինակներ այն համոզման են եկել, որ թուրքական դեկալատիան մոտ հատուկանում էր հայերի գլխավոր ոչնչացնելու գաղափարն այն հաշուով, որ ազատեան հայերից եւ չկորցնեն Արեւմտեան Գայասանը... որին յայտնի էր արաբական ամբողջ աշխարհի կորուստը» (էջ 87): Արաբ հեղինակները կը մեքենային հայոց անջատողականության թրակն սուրը, որը, սակայն, «դարձաւ հայերի ցեղասպանութեան դասախոսներից մեկը» (էջ 87):

Առանձին բաժնով, որով «ուրույն սեպակն», Ն. Յովհաննիսեան կը ներկայացնէ Մեծ եղեռնի դասախոսներն ըստ Նախն ալ-Եաֆիի, զորս ան դասակարգած է երեք խումբերու մէջ՝ (1) արաբները՝ միջազգային, (2) սեղանական սարածաբանները, եւ (3) ներքին դասախոսները (էջ 91): Յովհաննիսեան յատկապէս կը շեշտէ Եաֆիի այն սեպակը, թէ Առաջին աշխարհամարտը հնարաւորութիւն տուաւ թուրքներուն՝ միանգամայն «լուծելու» Գայասանը հարցը, քանի որ մեծ ստրկանները, իրենց խարդախութեամբ փողով հաղթականութեամբ հանդերձ, զոյգի դեր կը կատարէին ճախորդ ժամանակաշրջանին: Գեղեցիկ կ'ընդգծէ նաեւ Եաֆիի սեպակին մէջ այլ կարեւոր կողմը՝ ցեղասպանութեան իրագործման գաղտնիութիւնը (էջ 92):

Երբեք գլուխը վերնագրած է՝ «Արեւմտեան գործունէ արաբական դասախոսութեան սեպակներ» (էջ 97-111): Կառուցուածքային առումով անի ճիշդ լինելը ըստ այս գլուխի առանձին բաժնի կազմող «Քամալ Ամասը հայ-ֆրանկական յարաբերութիւնների եւ նրանց առաջնական փոփոխութեան, սոցիալ-սեպական, երկրակալութեան ու կրօնական դասախոսների մասին» բաժնի (էջ 104-111) սեպակները գլուխի սկիզբը: Կը ներկայացուին արաբ հեղինակներուն կարծիքները հայոց դէմ իրենց, մասնատարաբար «Գամաիլ» գունդերու գործունէ «Բաժնի», որ «իրեն»-նա փոփոխականութիւնը գործածելու թրակն վարելակներուն մասին: Գայ-ֆրանկական յարաբերութիւններուն լայնօրէն անդրադարձած է իրագի իմաստասրանը Զամալ Ազգար Ամասը իր «Գիւրխասանը Առաջին աշխարհամարտին» մեծագրութեան մէջ (Պարտաս, 1977): Դոկտր Ամաս մարտիական մտեցումով կը փնտրէ հայ-ֆրանկական յարաբերութիւնները եւ կ'ընդունի մաս մը իրենց մեղսակցութիւնը հայոց ջարդերուն՝ հիմնական դրասպանութեան համարելով հայոց եւ իրենց կրօնական, կրթական մակարդակի ու զարգացածութեան տարբերութիւնները, իմաստասրանը աստատարեցնելու ու զանգուանելու հայոց անկախութեամբ վայելցնելու թրակն մեծնայութիւնները, նաեւ՝ որոշ իրենց աւարտութեան անհողորդը: Զամալ Ամասի՝ Ն. Յովհաննիսեանի բնորոշումով այս «լուծու առումնասիրութեան» մէջ (էջ 110), այս իմաստ հեղինակը, ըստ մեզ, անվերապահօրէն չ'ընդունի իր ժողովուրդի ամբողջական մեղսակցութիւնը... եւ իր ազգակիցներու կատարած ոճիրներուն համար ներողութիւն չի խնդրէ:

Ուրեքող գլուխի վերնագիրն է՝ «Արաբական դասախոսությունները» (էջ 112-131): Ըստ ուսումնասիրողին, արաբ հեղինակները միակարծի են, որ «արեւմտահայերը դասական այդ ժամանակաշրջանում երբեք չեն դրել Օսմանեան կայսրութեանից դուրս գալու եւ անկախ դեմքութիւն ստեղծելու խնդիր», որն անի կը ծանուցնէ թուրքերու մեղքը (էջ 112): Ն. Յովհաննիսեան կը յայտնէ, որ ըստ արաբ դասախոսների, «Գայական հարցը բովանդակութեան առումով անցել է զարգացման երեք փուլ» (էջ 113):

1. «Բարեփոխումների մոտեցում» - Արաբ հեղինակները ընդհանուր առմամբ դրական կը գնահատեն հայաբնակ երկրներուն մէջ բարեփոխումներ կատարելու վերաբերյալ Սան Սեֆաանի տայմանագրի յորդանները եւ խստօրէն կը փնտրուան Պերիսի վեհաժողովի որոշումները:

2. «Օսմանեան կայսրության արեւելքում» - Ըստ Յովհաննիսեանի, «այդ սեպակն ի յայտ գալուն եւ սարածանը նմանեց այն համոզմանը, որ երիթուրները, որոնց սկզբնական փուլում դասախոսներն էին նաեւ հայերի, հրեաների, արաբների որոշ ներկայացուցիչներ, աստիճանաբար ճիշդ փոփոխութեան հոշակած «Ազատութիւն, երազներ, հաւատարմութիւն» լուծուածների ներքին» (էջ 117): Երբեք, որ հրեաների մեծ մասը երիթուրները դասախոսները մինչեւ վերջ, քանի որ երիթուր դարձալուծներն զայն-զայն հրեայ կամ տեղացի հրեայ էին: Իսթան Թաղաիտիսի գլխավորած այս ուղղութիւնը զայն-զայն կողմնակիցներ ունեցաւ յատկապէս արաբական Արեւելի մէջ, որու «լուծուած դրստունը երկու Արաբական առաջին փուլերի գումարումը, որը կայացաւ 1913 թ. յունիսի 18-23-ը Փարիզում» (էջ 120): Զոնկրէի աշխատանքները ներկայացնել են կ'ընդունի, թէ այս ուղղութեան հաստատող զայն-զայն արաբ գործիչներ 1915-1916-ին կախաղան հանուցան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ:

3. «Գայական հարցի լուծման յիշատակները մոտեցում» - Կայսրութեան կազմին մէջ ինքնավարութեան յիշատակներն ձեռք, ըստ Ն. Յովհաննիսեանի, «Գայական խնդրի լուծման թերեւս ամենահեռանկարային մոտեցում էր» (էջ 121-122): Այնուհետեւ կը ներկայացուին առանձնապէս կողմնակիցներ այդ ձեռքին, որը, ըստ արաբ հեղինակներուն, «ընդունելի էր նաեւ արեւմտահայութեան, նա փողովակալ սարքեր ոյծելու եւ Գայական եկեղեցու համար» (էջ 124): Այդ գրածն է այն քանակութեան մասին, որով յանգեցան 26 Յունուար 1914-ի ռուս-թրակական համաձայնագրին, որը չկիրառուեցաւ՝ քանի մը ամիս ետք ընկած Առաջին աշխարհամարտին դասախոսներն «համարձակ» կ'որակէ արաբ դասական Ասաս Տաղէի այն կարծիքը, թէ «Գայական հարցը դարձաւ եւրոպական մեծ դասեղանի դասախոսներից մեկը» (էջ 130): Յովհաննիսեանի համաձայն, արաբ դասախոսները ընդհանուր առմամբ դրական կը գնահատեն Գայական հարցի լուծման յիշատակներն մոտեցումը եւ զայն արտայայտելու եւ Մեծ եղեռնը չկանխելու մէջ կը մեղադրեն Գեղեցիկը (էջ 131):

Յովհաննիսեանի կարծիքով, արեւմտահայութեան համար ընդունելի եղած են վերոյիշեալ երեք մոտեցումներն ալ, «եւ բնաւ էլ հայերի մեղքը չէ, որ այդ տարբերակներից մեկը չ'զորոնց» (էջ 131): Սեֆական մեղքի «բնաւ» չ'զորոնցն արաբ կարծիքին երբեք համաձայն չենք, քանի որ իտալական ժողովուրդը իր ճակատագրի համար առաջինը ինքն էր դասախոսանալով:

Ինքնուրու գլուխի վերնագիրն է՝ «Արաբական (ճիշդ) արաբ, - Գ. Ե.» դասախոսությունները ընդդէմ հայերի «դասախոսություններ» եւ «դասախոսություններ» երիթուրական վարկա-

ծի» (էջ 132-145): Գայական ինքնադասախոսութեան միայն օժանդակը զարկն, առանձին բաժնով կը փնտրուին արաբ հեղինակներուն կարծիքները Վանի 1915 թուականի հեռուական ինքնադասախոսութեան մասին: Գլուխին սկիզբը երկարօրէն գրածն է ԳՅԴ-ի՝ 1914-ի Յուլիսին Կարիսի մէջ գումարած 8-րդ Ընդհանուր ժողովին (բազմիցս նուազ է «համազումար», ինչը ճիշդ չէ) ու անկէ իրենց նպատակաւորութեան կործանող իրադրութիւնը: Գեղեցիկը կ'ընդգծէ, որ «դասախոսութեան կործանող իրադրութեան մէջ» (էջ 137): Արաբ հեղինակներու այն եզրակացութիւնը, թէ «հայերի կողմից ոչ մի դասախոսութիւն տեղի չի ունեցել» Յովհաննիսեան կ'որակէ «արաբական դասախոսութեան կարեւոր ներդրումը Գայոց ցեղասպանութեան լուսաբանութեան բնագաւառում, մանաւանդ մի այնպիսի կնճառն եւ առանցքային նշանակութիւն ունեցող հարցում, ինչպիսիս հայերի հասարակութեան կամ ժողովրդական դասախոսութեան հարցն է» (էջ 138): Նմանապէս, Վանի մէջ, ըստ արաբ հեղինակներու, որեւէ արասամբութիւն չէ եղած, այլ եղած է, Սուա Փրեսի շեշտադրումով՝ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ (էջ 139-140): Ն. Յովհաննիսեան ուսուցիչները կը հրաւիրէ արաբ որոշ դասախոսներուն այն դիտարկման վրայ, որ «Առաջին համաշխարհային դասախոսութեան ժամանակ հայերի առաջին ջարդերը տեղի են ունեցել իրանական Ռոմիա փողովակալութեան կողմից փողովակալութեան յիշատակները (ճիշդ) գումարած, - Գ. Ե.» ժամանակ» (էջ 141), որով ամբողջապէս կը մերկացուի իրադրութեան եւ անոնց յետնորդներուն սուրբ, թէ հայոց նկատմամբ թրակական իշխանութեան կողմից իրադրութեան միջոցառումները թելադրած էին Օսմանեան կայսրութեան փողովակալութեան (էջ 142): Այս փաստը, ըստ արաբ դասախոսների, կը հաստատէ նաեւ «հայերի ջարդերի կանխապէս ծրագրուած լինելը» (էջ 143): Գայական հարցի մեղքներն ենք Յովհաննիսեան մեղքներն ենք Յովհաննիսեան կ'եզրակացնէ, թէ «Գայական հարցում ռուսական դերի դրական գնահատումը, կարելի է ասել, սիրալիցօր սեպակն է արաբական դասախոսութեան մէջ» (էջ 144):

Տասներորդ գլուխը վերնագրած է՝ «Արեւմտահայաստանի» (էջ 146-164): Ն. Յովհաննիսեան մեկ անգամ եւ զայն բարձր կը գնահատէ Սուա Փրեսի յայտնաբերած այս «փողովակալ» եզրը, «որ ունի զայն փոփոխ (ճիշդ) որոշակի, - Գ. Ե.» երկու-փողովակալութեան: Ան կ'անելցնէ. «Եթէ Սուա Փրեսը ոչինչ արած չլիներ, ապա միայն այդ եզրի ստեղծումը բաւարար էր, որ նա անումը մեզ... Մեծ եղեռնի դասախոսները, ինչպէս նաեւ ցեղասպանագիտութեան մէջ» (էջ 147): Գլուխն այնուհետեւ կը շարունակուի երեք բաժնիներով: Առաջինին մէջ կը փնտրուի «Արեւմտահայաստանի ծրագրուած լինելու հարցը» արաբ դասախոսութեան մէջ: Այս խնդիրը Գայասանի կողմից «հիմնախնդրի անկիւնաքարից մեկն է, թերեւս ամենակարեւորը» (էջ 148), եւ կը ներկայացնէ ու կը գնահատէ այս մասին գրած արաբ հեղինակներուն սեպակները, եզրակացնելով, որ անոնց մօտ «անառարկելի» է Մեծ եղեռնի կանխաձեռնողութեան ընկալու փաստը (էջ 150): Անից, ընկալուած այն ծրագիրը կ'ընդգրկէ նաեւ արաբները: Գեղեցիկը նկատել կու տայ, որ «արաբական դասախոսութեան մէջ իր արագութեամբ է գտել նաեւ արաբ-

ների ցեղասպանութեան հարցը» որովս երիթուրների ռասիսական փողովակալութեան փողովակալութիւնն է (էջ 154):

Երկրորդ բաժնի մէջ կը փնտրուի Երիթուրի սրբազան դասախոսութեան մէջ ըստ արաբ հեղինակների: Վերջիններս համաձայն, այս գործունէ Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ ունեցած է երկու ուղղութիւն՝ արաբներն եւ ներքին, որոնց երկուն ալ ձայնողեցան: Աշխարհի իսլամներուն մեծագոյն մասը անստեղծ այդ կողմը, իսկ արաբները ոչ միայն անոր չ'ընդառնեցին, այլ, ընդհակառակը, իսլամական սրբավայրերու էմիր, Երիթուրի Իմամ Ալիի գլխատուութեամբ 1916-ին արասամբեցան թրակական լուծի մէջ: «Բողոքային այլ եղալութեան, ֆրեյի եւ չ'երեզների դիրմութեան, որովս դարձան Երիթուրի մուսուլման դասախոսները, մասնակիցները եւ երիթուրների փողովակալութեան ցանկութիւնների կատարողները» (էջ 158): Արաբ հեղինակները կը շեշտեն, որ, այդուհանդերձ, իսլամը, որովս կ'ընտրէ, որեւէ մեղք չունի այստեղ, քանի որ իսլամը «փողովակալութեան իսլամի», այսինքն՝ իսլամական կրօնը փողովակալութեան հաշուարկներով չ'արածաւելու մասին է:

Երրորդ բաժնի վերնագիրը չ'ակնարար է՝ «Արեւմտահայաստանի կողմից» (էջ 165-173): Այս գլուխին մէջ Ն. Յովհաննիսեան անմիջապէս կը յայտնէ, որ «այս սահմանման հեղինակային իրաւունքը նոյնպէս դասախոսութեան Սուա Փրեսին» (էջ 161): Արաբ հեղինակները, մասնատարաբար Ս. Փրեսը կը շեշտեն, որ Գայասանութեան «XX դարի մարդկութեան դասախոսութեան մէջ կատարած բողոքային կողմնակիցները (ճիշդ) ցեղասպանութիւնների, - Գ. Ե.» հետ համեմատած, ամենամեծ, ամենաճանաչ, ամենանողկայի, այսինքն՝ ամենակողմնակիցային կողմնակիցն է» (էջ 161): Արաբ հեղինակները կ'անդրադառնան նաեւ Գայոց ցեղասպանութեան իրագործելու երիթուրներու թափախումը՝ մատուցակներուն ծերակալութեան եւ զարգացման սոցալոգիան յատկապէս «գլխատուութեան հայկական ազգային-փողովակալութեան իրադրութեան» (էջ 162), զորակողմնակից հայտնաբերող ոչնչացումով՝ հայութեանը զրկուեցաւ իր՝ զենք վերցնելու ունակ սարքը, որն են անհամեմատօրէն կը դիտարկու բնազնուած ծրագրին իրականացումը:

Տասներկերորդ գլուխի վերնագիրն է՝ «Արաբ ժողովրդի մարտասիրական դիրմութեան» (էջ 174-178): Այս գլուխին մէջ Ն. Յովհաննիսեան կը մեքենայ արաբ հեղինակներու գիրքերուն մէջ հանդիպող եւ հայ գիրքակներուն նկատմամբ մարդկային մօտեցումներն քաղաքաբիւ օրինակներ: Ան յատկապէս կը կարեւորէ Երիթուրի Գուլիսի 1916-1917 թուականներու ուղեւորներն ուղղութեամբ իսլամներուն՝ հայերուն դասախոսութեան շնորհիւ կրօնական դասախոսութեան մասին:

Տասներկերորդ գլուխի վերնագիրն ալ չ'ակնարար է՝ «XX դարի մարդկութեան դասախոսութեան սեպակները» (էջ 174-178): Մեր կարծիքով, ծաւալով ամենափոքր այս գլուխը անելող է, քանի որ անոր բովանդակած միջոցը զարապարտած են մարտը տեղում մէջ: Այս գլուխին մէջ ի վերջոյ կը հանդիպին սիոնիզմին, որովս, արաբ դասախոսներուն համաձայն, մեկ օրակը 20-րդ դարուն ցեղասպանութեան իրականացուցած զարապարտութեան, սակայն՝ բացառաբար զարապարտութեան ցեղասպանութեան նկատմամբ:

Վերջին տասներկերորդ գլուխի վերնագիրն է՝ «Գայ վրիժառուների առաւելութեան գնահատական արաբական դասախոսութեան մէջ» (էջ 179-184): Այս գլուխը գիրքի ամենէն կարեւոր նորոյն է անկալական, նկատել ունեցնելով մասնաւոր այն փաստը, որ վերջին տասնամեակներուն հայկական միջավայրին մէջ սկսած են քաղաքական

խժալուր ձայները հայկական վրիժառութեան անհրաժեշտութեան վերաբերյալ՝ այդ երեսուց յայտարարելով սովորական մարտասպանութեան, ամենադիպային արար եւ այլն: Ն. Յովհաննիսեան կը նշէ արաբ հեղինակներուն շեշտադրած այն փաստը, որ «Գայոց ցեղասպանութեան՝ որովս երեսուցի դասախոսութեան համայն մարդկութեան կողմից դեռեւս չի կատարուել» (էջ 179), ինչը Իլիաս Չամաճիրիի բանաբերով՝ «Գայասանութեան եւ ազատաշարի համար»: Մեքենայն է նաեւ Սուա Փրեսի միջոց, թէ «Գայասանութեանը չ'ունեցաւ իր Սիւրմուրը» (էջ 180): Նման իրողութեան դասախոսներուն մէջ, արաբ հեղինակները ոչ միայն կ'արդարացնեն հայկական վրիժառութեան գործողութիւնները, այլեւ «մեծագոյն համակարանով են արաբայստան հայ վրիժառուների մասին եւ նրանց սխրանքը գնահատում որովս հեռուսութիւն» (էջ 182), «նրանց գործողութիւնները ոչ մի կերպ չի կարելի համարել ահաբեկչութիւն» (էջ 184): Գեղեցիկը կը արաբ որոշ հեղինակներու սեպակները, թէ հայ վրիժառուները վրեժ կը լուծեն ոչ միայն թափուած հայկական, այլ նաեւ արաբական արիւնքի համար:

«Եզրափակում»-ին մէջ Սիւրմուր Յովհաննիսեան ի մի կը բերէ իր ուսումնասիրութեան արդիւնքները, եզրակացնելով, որ արաբ հեղինակները արդարութեան, գիտականութեան, մարտասիրութեան եւ ազատութեան «բացառիկ օրինակ» կը ծառայեն (էջ 188):

Փոքի. Սիւրմուր Յովհաննիսեանի զարապարտութեան մեծագրութեանը շնորհիւ, որովս նաեւ աշխարհային արդիւնքն է, որովս նաեւ միայն շնորհակալութեան արժանի գործ: Ան բացառիկ կարեւորութիւն ունի Գայոց ցեղասպանագիտութեան մէջ, ուստի կ'արժէ զայն թարգմանաբար տեղ օտար լեզուներով, ներառելով արաբերէնը: Այս գիրքին նշանակութիւնը եթէ բարձր է գիտական առումով, նոյնքան, եթէ ոչ անի բարձր նշանակութիւն ունի փողովակալութեան հայեր չեն, այլ արաբներ, ականասեսները կամ ականասեսներու յետնորդները հայոց մեծագոյն ողբերգութեան:

Իր արժանիքներուն կողմին, մեծագրութեանը, դժբախտաբար, գրեթէ չէ թերմուր, սխալներն ու բացթողումներն, որոնց մեկ մասին անդրադարձանք մախորդ զարապարտութեան մէջ: Գայական մտայնութեան եւ լեզուական սխալներու առաւելութեանը եմբարդել կու տայ, որ մեծագրութեանը ուշ-ուշով չէ վերցնեցնուած, լեզուական խմբագրում չէ կատարուած: Անոր յատկապէս շեշտածն են օտարաբանութիւնները: Ինչո՞ւ չ'զորոնցել հայերն հոմանիւները կամ համարժեքները փողովակալութեանը, թերթորիւ, մեծապիթեք, ապստեղծութեան եւ նման օտար բաներու: «Կայանում է նրանում», «խօսելը գնում է» եւ նման ռուսաբանութիւնները լինել ըլլային: Գարաւառուած է նաեւ «կողմից» բառը: Գայերն չեն նաեւ «արաբական հեղինակներ», «սիրական դասախոսութեան» չ'հնարական մեծ փոփոխութեան» եւ նման ծեղեր, փոխան՝ «արաբ հեղինակներ»-ի եւ այլն: Կան նաեւ արաբերէնի հայերն տարբերակման անճշտութիւններ:

Արեւմուտքային

ՏՐԱՊԵՏԻՆ

Արեւմուտքի ՎՈՒՌՄ-ին տուժն է տալիս

Մասկաշիկին Զիշնուտու խոսում է Վրաստանից ռուսական ռազմականների դուրսբերման մասին

Տարածաշրջանային ՎՈՒՌՄ (Վրաստան, Ուկրաինա, Ուզբեկստան, Ադրբեյջան, Մոլդովա) կազմակերպության զագաթաժողովում նախագահող Վրաստանի առաջնորդ Սաակաշվիլին հայտարարել է, որ Թբիլիսիսի եւ Զիչնուտու մեծ է լուսավորչական ազդեցությունը երկու երկրների սահմաններից:

«Մենք արդեն վաղուց դադարել ենք կայսրության մասը լինելուց: Այլ երկրների գործերը կարող են ուրիշ լուսավորչական ազդեցություններ ունենալ, որոնք չեն կարողանում իրենց անհատական շահերը դրսևորել միայն ժողովրդի համաձայնության դեմքով: Ամենայն դեպքում Վրաստանի ժողովուրդը դեմ է ռուսական զորքի ներկայությանը», Սաակաշվիլու խոսքերը մեջբերում է «Ինտերֆակս»:

Ռուսական 62-րդ ռազմական ժողովրդական զորավորումը, 12-րդ Բաթումում: Ռուսական զորքերի մնացորդներ կան նաեւ չճանաչված Մերձդնեստրում, որը Մոլդովայից անջատվել է 90-ական թթ. ռազմական հակամարտությունից հետո: Մի քանի օր առաջ Սաակաշվիլին չէր բացատրել, որ Վրաստանի սահմանից ռուսական զորքեր հնարավոր կլինի դուրս բերել 2005 թ.:

ՎՈՒՌՄ զագաթաժողովում Սաակաշվիլին կարծիք է հայտնել, որ կազմակերպության անդամ երկրները «մեծ է կողմնորոշված դեմոկրատիայի և Եվրոմիություն», խորացնել ժողովրդավարությունը, սեփական բարեփոխումները: Մոլդովայի նախագահ Վլադիմիր Վորոնչինը եւս հույս է հայտնել, որ կազմակերպությունը կակտիվացնի համագործակցությունը ԱՄՆ-ի եւ Եվրոպայի հետ:

ՎՈՒՌՄ-ի ստեղծումից հետո (1997 թ.) բազմաթիվ կազմակերպության հոգեվարի մասին: Սակայն վերջին տարիների զորքերից, մասնավորապես Վրաստանում եւ Ուկրաինայում, առաջ Մոլդովայում արեւմտյան վարչակարգի իրականացման գալը կրկին արդիական դարձրին կազմակերպությանը նոր տուն է տալիս խոսակցությունները:

Այնուամենայնիվ Մոլդովայի ժողովրդի շրջանակներում ձեւավորված ՎՈՒՌՄ-ի ստեղծումը մասնակ էր հետադարձում հակակոնտրոլի ՄՊԻ-ին: Երբ մարտի վերջերին Երեւանում ԱՊԳ ղեկավարը համարվող Ռուսաստանը նախագահ Պուտինի շուրջը կազմակերպությունը որակեց «օգտակար ակումբ», որն ստեղծվել էր «հաղափարի» արտահրավերի մոտակայով, ՎՈՒՌՄ-ին անդամակցող մի քանի երկրների նախագահները, ինչպես նաեւ նրանց ֆորմալականապես եւ ֆինանսապես աջակցող Արեւմուտք կրկին օրակարգ բերեցին տարածաշրջանային:

Միջազգային մամուլը, այդ թվում նաեւ քուրախակներ, բարունակում է անդրադարձնալ Մեծ եղեռնի 90-ամյակին: Դիարբեմից անգլիական հեղինակավոր «Էկոնոմիկս» շաբաթա-հանդեսի թղթակիցը գրում է առողջապահության ոլորտի աշխատակից, Իսրայիլի 39-ամյակի մասին, որը 12 տարեկանում հայտնաբերում է, որ մայրը հայ է: «Մայրս արտի-

Այդ լրագրողը նույն է, որ Բրեյն Իրենց մասնակցությունը եղեռնագործությանը բացատրել են, թե իրենց ժողովրդի թուրքերը խոստացել են հայկական հողերը եւ «դրախտում մի անկյուն»՝ անհավաստի ստանելու համար:

Լրագրողը նաեւ «հուսալի նշաններ» է տեսնում Թուրքիայում, որտեղ նման թեմաների շուրջը արտահայտվելը հետադարձում էր: Որ-

կանց դնելով սարեց մահմեդական կանանց խոսակցություններին: Նա հիշել է մանկությունը Սամբուլում, որտեղ կանայք գոհունակությամբ եւ գովասանական խոսքերով են արտահայտվել հայ հացթուխների դաստիարակման համար «յուֆկաների» մասին: Այդ ժամանակ նա հարցերն անդամաստիան են մնացել: Կանայք հանկարծ լռել են: «Դեռագայում ես հասկացա, որ մի քանի անգամ

ՕՏՐԱՊԵՏԻՆ

Դեմ առ դեմ սարսափելի անցյալի հետ

Մեծ մի լեզվով մեր հայ հարեանուհու հետ եր խոսում, եր ինձ տեսան, անմիջապես ֆրեյմի փոխեցին «խոսակցությունը», հիշում է նա: Բացատրություն տալիս հարցնում է, որ մորը 13 տարեկանում սվիտի հարվածով վիրավորել են, եւ նա այլ մահացածների դիակների արանում ընկած դաստիարակող է մնացել: 39-ամյակի հայրը գտել է նրան, հոգ արել, որ բուժվի, ապա մահմեդական դարձնելով ամուսնացել նրա հետ: «Բայց արի խորում նա հայ էր մնացել», ասել է 39-ամյակը:

Նման դեպքերում մասին է արտահայտվում նաեւ «Աստիթեթի Կրեմլի» թղթակիցը Լուիզ Մեյսլերը՝ Անկարայից: Նա մեջբերում է «Ալյուս» թերթի գլխավոր խմբագիր Գրան Դիմիին, որն ասում է. «Արկղը բացված է եւ փակել այնտեղ հնարավոր չէ»:

Երրորդ հոդվածը «Թրիկ դեյլի Երուսաղիմ» հրատարակել է Էլիֆ Շաֆալը, համաձայն որի առաջին անգամ «հայ» բառը լսել է զադնի ա-

րդես օրինակ նա բերում է դաստիարակող Գալի Բերթայի անունը, որը «Միլիթեր» էջերում նշել էր, որ հայերը «Էթնիկական զոհանքների են» ենթարկվել, իրավաբան Ֆեթիյե Զեթինի անունը, որն իր 5-րդ տարեկանում ստասող գրում խոսում էր իր հայ մեծ մոր մասին եւ վերջապես «ազդեցությամբ հայ կանանց նորաստեղծ դաստիարակում» մասին, որի անդամները հայտարարել են, թե «հոգնել են թուրքական կաղապարված կինոնկարներից»:

Տարբա համարվող թեմայի ֆուլգուրներում մասին է արտահայտվում նաեւ «Աստիթեթի Կրեմլի» թղթակիցը Լուիզ Մեյսլերը՝ Անկարայից: Նա մեջբերում է «Ալյուս» թերթի գլխավոր խմբագիր Գրան Դիմիին, որն ասում է. «Արկղը բացված է եւ փակել այնտեղ հնարավոր չէ»:

Երրորդ հոդվածը «Թրիկ դեյլի Երուսաղիմ» հրատարակել է Էլիֆ Շաֆալը, համաձայն որի առաջին անգամ «հայ» բառը լսել է զադնի ա-

լիս: Երբ խոսել «հայ» բառի մասին է, լուրջությամբ ավելի խոսում է», գրում է նա՝ բարունակելով. «Ներկա սերունդը, երիտասարդությունը կարող է արտասանել այդ բառն առանց խնդիրների, բայց նրանք ոչինչ չունեն ասելու, որովհետեւ ոչինչ չգիտեն: Պատմությունը սուկ գրավոր չի լինում: Այդ կանայք, մեր սարեց աստեղծ այնպիսի բաներ գիտեն, որ թուրք ազգայնամուլ դաստիարակները կզերադաստիեն չլսել: Բայց մենք կարիք ունենք լսելու այդ սահմաններին, որովհետեւ նրանք հիշում են եւ դաստիարակում ունեն: «Ինչպե՞ս դուրս բերել նրանց փորձառությունը, ինչպե՞ս կողմնորոշել այդ լուրջությունը» հարցով դիմում է Շաֆալը հոդվածի վերջում եւ համոզված արձանագրում, որ բացի գրավոր փաստաթղթերից, այդ ճնշված կանանց բանավոր խոսքերին (որոնք հասնում կարող են կազմել) «դաստիարակում ենք ու շարունակում դարձնել»:

Պատասխան \ll Ս.

Ճաղոնիայի վարչապետը ներողություն խնդրեց ասիացիներից

Ինդոնեզիայի մայրաքաղաք Զակարտայում անցկացվող աֆրո-ասիական զագաթաժողովում երեկ ելույթ ունենալով՝ Ճաղոնիայի վարչապետ Ջյունիսիրո Կոյիձումին «խորին ափսոսանք» է արտահայտել եւ ներողություն խնդրել 20-րդ դարի առաջին կեսին ասիական երկրներում ճաղոնական զորքերի գործած դաժանությունների համար:

Ֆրանսուրեզը մեջբերում է վարչապետի հետեւյալ խոսքերը. «Անցյալում ճաղոնիան իր գաղութատիրական հարձակումներով առաջանվել էր մասնաշեղծ ասիական մի շարք երկրների ժողովուրդներին: Ճաղոնիան շեղակործել էր հնագույն ժողովուրդները եւ նայում դաստիարակում փաստերին»:

Կոյիձումին ավելացրել է, որ երկրորդ աշխարհամարտից հետո ճաղոնիան «որոշել է դառնալ ոչ թե ռազմական, այլ սնտեսական տնտեսություն՝ իր բոլոր խնդիրները լուծելով խաղաղ ճանապարհով»:

«Ազգը» գրել է վերջին շաբաթներին Չինաստանում ծավալված հակաճաղոնական ցույցերի մասին, որոնց գլխավոր դասձառը ճաղոնական դասազրեմում դաստիարակում էր:

Ճաղոնիայի վարչապետը խնդրեց ասիացիներից ներողություն խնդրել 20-րդ դարի առաջին կեսին ասիական երկրներում ճաղոնական զորքերի գործած դաժանությունների համար:

որս ցավոս հարց են երկկողմ հարաբերություններում: Ճաղոնիայում վերահրատարակված դաստիարակում դասազրեմում մասնավորապես 1937 թ. Նանցզին հարձակում 300 հազար չինացիների ստանությունը բնութագրվում է իբրեւ «միջադեպ»: Տվյալ փաստն անչափ զայրացրել է չինացիներին:

Ճակարսայի զագաթաժողովում անցկացվում է ասիական եւ աֆրիկյան 80 երկրների ղեկավարների մասնակցությամբ: BBC-ն հաղորդում է, որ հանդիպումն ավարտվել է շաբաթ օրը: Ամեն տարի անցկացվող զագաթաժողովում ավանդաբար մեծ տեղ են զբաղեցնում հանդիպումները առեւտրի հարցերը: Սակայն չին-ճաղոնական լարված հարաբերություններն այս տարի երկրորդ օրվա են մղել մնացյալ թեմաները:

Նախատեսվում է զագաթաժողովի ավարտին ընդունել առեւտրի ու ներդրումների աստիարակող ռազմավարական գործընկերության հռչակագիր, ինչպես նաեւ ընդգծել բազմակողմ ջանքերի կարեւորությունը զանազան հակամարտությունների լուծման մեջ:

Նախատեսվում է զագաթաժողովի ավարտին ընդունել առեւտրի ու ներդրումների աստիարակող ռազմավարական գործընկերության հռչակագիր, ինչպես նաեւ ընդգծել բազմակողմ ջանքերի կարեւորությունը զանազան հակամարտությունների լուծման մեջ:

Ինչիովի՞նք ամերիկյան ռազմականայանը կդահողանվի

Թուրքիան մտադիր է երկարաձգել այն համաձայնագիրը, ըստ որի ԱՄՆ-ն օգտագործում է Ադանա ֆալախի մոտ գտնվող Ինչիովիի ռազմականայանը: Թուրքիայի արտգործնախարար Աբդուլլահ Գյուլը խոստացել է, որ կառավարությունը համապատասխան որոշում կընդունի ամենամոտ ժամանակները: Ուրթեր գործակալությունը նույն է, որ խորհրդարանում սվյալ որոշման հաստատման անհրաժեշտությունը չկա:

Ամերիկյան օդուժի կողմից Ինչիովիի ռազմականայանի օգտագործման ժամկետը, ըստ համաձայնագրի,

նախատեսվում է զագաթաժողովի ավարտին ընդունել առեւտրի ու ներդրումների աստիարակող ռազմավարական գործընկերության հռչակագիր, ինչպես նաեւ ընդգծել բազմակողմ ջանքերի կարեւորությունը զանազան հակամարտությունների լուծման մեջ:

Սորոսի հիմնադրամը հեռանում է Ռուսաստանից

Ամերիկացի միլիարդատեր Ջորջ Սորոսի հիմնադրամի ներկայացուցիչները հայտարարել են, որ վաճառվել են KMB բանկի բաժնետոմսերի փաթեթը: Այսօրվա, հիմնադրամը վերջնականապես հեռացել է Ռուսաստանից:

«Կոմերսանթ» թերթը հիշեցնում է, որ Սորոսի հիմնադրամը Ռուսաստանում իր գործունեությունը դադարեցնելու մասին որոշում էր հայտարարել եր 2004 թ. դեկտեմբերի սկզբներին: Սակայն մինչեւ վերջերս հիմնադրամը մասնաբաժին ուներ KMB բանկում: Գինգաբաթի օրը հայտնի դարձավ, որ այդ մասնաբաժինը

ծեղ է բերել իսլամական «Ինսեգա» բանկային խումբը:

1999 թ. Սորոսի հիմնադրամը գնել էր Նախագահային ֆինանսավորման ռուսաստանյան բանկի (ՆՖՌ) բաժնետոմսերի 42 տոկոսը, որի ստուգիչ փաթեթը այն ժամանակ դասակարգում էր Կերակարգման ու զարգացման եվրոպական բանկին: Գնագումարը ՆՖՌ-ն վերանվաճեց KMB բանկը: 2005 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ KMB բանկը Ռուսաստանում 113-րդ տեղն էր զբաղեցնում սեփական կադրային չափերով (1,13 մլրդ ռուբլի) եւ 84-րդ տեղը՝ մաքուր ակտիվների գծով (9,68 մլրդ ռուբլի):

Խոսքեր կարկուտ Կոլորադոյում, ձյուն Վայոմինգում

Անցյալադեպ փոքրիկ հետեանով Խոսքեր կարկուտ է տեղացել Կոլորադոյի նահանգի իյուպի-արեւելյան: Նարնջապա կարկուտահեղեղները փերել են բազմաթիվ աղակիներ, ծախեցրել ավտոմեքանիկաների դիմադրակներ: Փոքրիկ դաստիարակ փակվել է Գենվերի օդանավակայանը: Աստիթեթի Կրեմլի գործակալությունը հաղորդում է, որ աստիարակ չվերթերի օդանավեր Գենվերի փոխարեն վայրէջք են կատարել այլ վայրերում: Կարկուտահեղեղի ցամաքագիծը տեղ-տեղ 10 սանտիմետրից ավելի է եղել: Կոլորադոյի նահանգում երեկ գիշեր մոտ 15 սմ ձյուն է տեղացել: Գաղտնիկ էր, որ նահանգի գլխավոր մայրաքաղաքում 80 կիլոմետրանոց հասվածում երթեւեկությունը ընդհատված է:

Խոսքեր կարկուտ Կոլորադոյում, ձյուն Վայոմինգում: Անցյալադեպ փոքրիկ հետեանով Խոսքեր կարկուտ է տեղացել Կոլորադոյի նահանգի իյուպի-արեւելյան: Նարնջապա կարկուտահեղեղները փերել են բազմաթիվ աղակիներ, ծախեցրել ավտոմեքանիկաների դիմադրակներ: Փոքրիկ դաստիարակ փակվել է Գենվերի օդանավակայանը: Աստիթեթի Կրեմլի գործակալությունը հաղորդում է, որ աստիարակ չվերթերի օդանավեր Գենվերի փոխարեն վայրէջք են կատարել այլ վայրերում: Կարկուտահեղեղի ցամաքագիծը տեղ-տեղ 10 սանտիմետրից ավելի է եղել: Կոլորադոյի նահանգում երեկ գիշեր մոտ 15 սմ ձյուն է տեղացել: Գաղտնիկ էր, որ նահանգի գլխավոր մայրաքաղաքում 80 կիլոմետրանոց հասվածում երթեւեկությունը ընդհատված է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԵՄԱՆ ՌՈՏԵՐՂԱՄՈՒՄ

Հարցազրույց Հայաստանի կինոգեներատիվի և կինոյազգրողների ասոցիացիայի՝ FIPRESCI-ի ՀՀ ազգային բաժանմունքի նախագահ Մուսաննա Հարությունյանի հետ

զայում կարևորվում է արդեն իսկ մասնակցությունը Ռոտերդամի փառատոնին:

- Արեգը մրցույթի միակ հայ մասնակիցն էր:

- Այո, բայց մրցույթից դուրս կայացավ նաև նրա ընտանիքի՝ Նարինե Մկրտչյանի և Արսեն Ազատյանի «Ճամփեզրի» նոր ֆիլմի օրնախմբում, որը 18 րոպեանոց խաղարկային ժառանգություն է, լուրջ անդրադարձ դարձրապայան թեմային: Ամենակազմ, լուրջ կարևոր էր, որ այդ թեման հնչեց Ռոտերդամի փառատոնի շրջանակներում:

- Նարինե Մկրտչյանն ու Արսեն Ազատյանը, որքան զիջեմ, նորելուկ չեն Ռոտերդամում:

- Այո, նրանք բավական լավ զիջեմ այնտեղ, և նրանք այս զույգի հիմնած «Այսօր լուրջ ֆիլմաբանությունը» Հայաստանի առաջին անկախ ստուդիաներից է, որ դեռ 80-ականների վերջին և 90-ականների սկզբին կաղեր հաստատեց Ռոտերդամի փառատոնի հետ, որից աջակցություն ստացավ «Ռադիո - Երեան», «Բոթո» ֆիլմերի նկարահանման համար: Ցավով, հետագայում այդ կաղերն ընդհատվեցին, բայց հիմա, բարեբախտաբար, վերականգնվել են: Նարինե Մկրտչյանը և Արսեն Ազատյանը այն մարդիկ են, ովքեր զիջեմ միջազգային փառատոնների և հիմնադրամների հետ հարաբերվելու կերպը, իսկ դա առանձնապես կարևոր է հայ ռեժիսորների համար՝ Հայաստանում ստեղծվող կինոն մեծ աստիճանով դուրս բերելու իմաստով: Ռոտերդամում հանդիպեցի նաև «Ոսկե ծիրան» 1-ին երեանյան միջազգային կինոփառատոնի մրցանակակիր Մարիա Սահակյանին:

- Ընթերցողներին հիշեցնեմ, որ Մարիա Սահակյանը «Ոսկե ծիրան» գլխավոր մրցանակի է արժանացել ուսանողական եւ դեբյուտային ֆիլմերի անվանակարգում:

- Այո, Ռոտերդամի փառատոնի «Սինեմա» ծրագրում նա ներկայացրել էր իր «Փարոս» նոր ֆիլմի նախագիծը և փորձում էր հավելյալ ֆինանսավորում գտնել: Ի դեպ, փառատոնից հետո Մարիա Սահակյանն արդեն սկսել է նկարահանումները Հայաստանում:

- Իսկ սփյուռփախյալ կային փառատոնի մասնակիցների թվում: Այսօր արտերկրի մեր հայրենակիցները բավական աշխույժ են կինոյի աստիճանում:

- Հայկական թեմայի յուրօրինակ շարունակությունը Ռոտերդամում Արսինե Խանջյանի ներկայությունն է՝ կանադացի երիտասարդ կին ռեժիսոր Ռուբա Նադրայի «Սարահ» ֆիլմի համապարհային օրնախմբում: Այս կինոնկարը առաջնություն է մեր առաջիկա «Ոսկե ծիրան» փառատոնի հայեցակարգին, որը «մեակույթների խաչմերուկ» թեմայի շրջանակում ունի: «Սարահ» սիրո թատերախմբում է, որտեղ կինոյի, ինչպես ֆիլմի ռեժիսորը, ծագումով Միջին Արեւելից է, այլ ակունքներ ունի և իսլամական մշակույթի կրողն է, իսկ ռեժիսորն իր մտածողությամբ ու հոգեկան կերպարով ֆիլմի արեւմտեցում է: Այս երկուսի հարաբերությունները, Սարահի ընթացիկ վերաբերմունքն այդ ամենին մեակույթային շարքեր են հանդիմարտում՝ ի վերջո, տեղ հասցնելով ֆիլմի այն աստիճան, թե ներկայիս

բաց աշխարհում ազնիվ զգացմունք միավորում է մարդկանց՝ ջնջելով սարբերությունները: Ինչպես նեցի, այս առումով, Ռուբա Նադրայի աշխատանքը որոշակիորեն արձագանքում է «Ոսկե ծիրանի» թեմայի կային, մյուս կողմից էլ, և նրա որ Արսինե Խանջյանը ներկա է լինելու մեր փառատոնին, ճիշտ կլինի այդ ֆիլմը ցուցադրել նաև մեզ մոտ: Հուսով եմ, որ կհաջողվի:

- Ուրիշ ի՞նչ մեթոդ հուշեց Ռոտերդամը, որ կարող են հարստացնել առաջիկա «Ոսկե ծիրանի» ծրագիրը:

- Ռոտերդամը ավանդաբար աջակցում է անկախ, այլընտրանքային կինոյին ու սկսնակներին: Եվ լավ է, որ այդ առումով մեր փառատոնի համար լավ հետաքրքրական, նույնպես զարգացող հուշեց: Ամեն դեպքում, հույս ունեմ, որ Ռոտերդամյան «Վարդերի» այս արված մրցանակակիրներից երկուսը՝ ռուս Իլյա Խրժանովսկու «4» և իսրայելցի Մեդեա Ալվարեսի «Երկինքը շուրջ է գալիս» ֆիլմերը, կընդգրկվեն «Ոսկե ծիրանի» ծրագրում:

Մարիա Սահակյանը «Սարահ» ֆիլմում

- Եվրոպայի ամենահեռախաղարկային կինոֆորումներից մեկը՝ Ռոտերդամի միջազգային փառատոնը, ուստի լավ է իմանալ: Բայց որքան FIPRESCI-ի ժյուրիի անդամ մասնակցելով 34-րդ Ռոտերդամյան մրցույթին՝ ի՞նչ կառանձնացնեի առաջին հերթին:

- Ըստ ուղևորների էր հայերի մասնակցությունը փառատոնի մրցույթային և արձանագրության ծրագրերին: Այս արի Ռոտերդամը, լիամետրաժ կինոնկարների մրցույթից բացի, ունի նաև կարճամետրաժ ֆիլմերի մրցույթ, որտեղ ընդգրկված էին ուսանողական աշխատանքներ: 23 երկրների 32 ժառանգությունների թվում ներկայացվեց նաև հայաստանցի Արեգ Ազատյանի «Էջը» 9 րոպեանոց խաղարկային ֆիլմը, որ նկարահանվել է հենց իր սցենարով և ռեժիսոր է մարդ - քննություն փոխհարաբերությունը:

- Ե՛վ:
- Սկսնակ ռեժիսորի համար, որի ուսանողական աշխատանքն ընտրվել է մեծ մեծ փառատոնի մրցույթային ծրագրում, սա, իհարկե, խոստանալից սկիզբ է: Այս դարա-

«ՃԱՄՓԵԶՐԻՆ»

Նվիրվում է դարաբարության պատմությանը և հերոսներին

Այս ֆիլմի հեղինակներն են ռեժիսորներ՝ Նարինե Մկրտչյան և Արսեն Ազատյանը:

Օդեսայի Ռուբեն Գասպարյան գլխավոր դերերում, Միխայել Ջանիբեկյան, Ռաֆայել Ջրբաբյան, Հայկ Պողոսյան

Ֆիլմում հնչում է «Ղարաբաղի հորովել» երգը՝ Գուրգեն Գաբրիելյանի մեակմամբ

Արձագրությունը ֆինանսավորել է Deril Rea Estate Management LTD-ն «Պողոսյաններ» Նարինե Մկրտչյան և Արսեն Ազատյան

«Այսօր լուրջ ֆիլմաբանություն», 2004

Ֆիլմի համառոտ բովանդակությունը, 1992, Ղարաբաղ: Չինվորական դարձակախումբը, որ ֆաղափարական

բնակչությանը էվակուացում է հրետանու կողմից սակ, ամայի սարածով անցնելիս նկատում է մի ծերունու՝ այծի հետ: Մարտիկները փորձում են սանել ծամփեզրին, ավերված սան մոտ նստած այդ մարդուն: Բայց ծերունու հրաժարվում է լինել իր տունը, թեկուզե՛ս ան փլատակներն են մնացել: Միլիցիայի ղեկավար, խախտելով զինվորական կանոնադրությունը և զինակցելով վերահաս կործանումը, հրամայում է իր փոքրիկ զոկա-սին դիրավորվել ծերունու սան շուրջը: Կինոգեներատիվ Ռոտերդամի կարծիքով, «Ես ուրախ եմ, որ հասնելով կինոյում վարդերային» Նարինե Մկրտչյանին և Արսեն Ազատյանին հաջողվել է «կրակել ուղիղ ճշգրտակեցի»։ Արվեստը, որպես կանոն, նախընտրում է մոտավոր ուղիներ, ոլորտայություններ, ամեն տե-

սակ զարգանալու... Ճեմարիսն ասած, նախկին աշխատանքներում նրանք հաճախ կատարելության էին հասնում իրենց որոշումներում՝ դրսևորելով արժանավոր ունակություններ: Այս դեպքում նախընտրել են «գերհնդիլը»: Ֆիլմը լույս մի բանի մասին է, բայց՝ գլխավոր: Եվ խոսքը մեկն է՝ ճեղքափոխվում է այլ հարթություն:

Կարողում իմաստուն, անկեղծ ծերունու է, որն արժանացնում է դարաբանության բարբառով, և որի կերպարը մարտնչավոր է փորձառու թատերական գործիչ Ռաֆայել Ջրբաբյանը: Անհայտ է, որ ծերունու չի լինելու հարազատ վայրը, և ամեն ինչ դարձ է դառնում:

Ըստ լավ է, որ ֆիլմը կարճ է, չի արժանանում մանրամասնությունների մեջ և հասնում է նույնպես կինոյի համակերպիչ հանդիսատեսին հայրենասիրության զգացումով, որից հնարավոր չէ ազատվել, այնպես, ինչպես խղճի զգացումից:

ԱՐԵԳ ԱԶԱՏՅԱՆ

Curriculum vitae

Արեգ Ազատյանը ծնվել է 1986-ին, Երեւանում:

1992-ին նկարահանվել է հայ - հուլանդական «Ռադիո - Երեան» գեղարվեստական ֆիլմում:

Ավարտել է Հակոբ Կոջոյանի անվան գեղարվեստի դպրոցի գեղանկարչության բաժինը:

2000-ից սկսած՝ լուսանկարչություն է զբաղվել «Կանչ», «Ադրյուր», «Լուսադարձ» դարբերականներում և «Գարուն» ամսագրում:

2000-ին «Արտիստ» հրատարակչությունը հրատարակել է նրա «Կյանքը արեւից վեր» լուսանկարների ժողովածուն՝ իր նկարչական ձեռագրմամբ:

Այժմ սովորում է Երեւանի թատերի և կինոյի ղեկավարական ինստիտուտի կինոռեժիսորային բաժնում:

Ֆիլմացանկը. «Պատմահանից այն կողմ» (2003, 7 րոպ., 40 վրկ.), «Ղարաբաղ», (2003, 14 րոպ.) «Էջը» (2004, 9 րոպ.):

«Էջը» ֆիլմի համառոտ բովանդակությունը. Ամեն ինչ սկսվեց, երբ ավանակն ասաց. «Գեթ մի անգամ, զոնե մի լույս կուզեի վայելել այս ամենը՝ գեղեցկությունն ու ամեն ինչ: Ինձ իսկական է և կզգայի, երջանիկ կլինեի...»:

Արժե րիչքել

26 ապրիլի, 18.00 Գ1
27 ապրիլի, 12.10, 18.00
28 ապրիլի, 12.10, 18.00
29 ապրիլի, 12.10, 18.00

«Պարմի մեծասանը»** Ռեժիսոր՝ Զիլիա-Շահնուր: Գերեւում. Ժեյրա Ֆիլիպ, Մարիա Կազարեւ, Ուրմե Ֆոր: Ֆրանսիա - Իտալիա, 1947:

Դասական սիրային եռանկյունի, Սեմյոնովի նշանավոր վեպի էկրանացումը:
27 ապրիլի, 18.30 Ար

«Սուրմ և սիգարետներ»** Ռեժիսոր՝ Զիլիա Շահնուր: Գերեւում. Ռոբերտ Բենիմյի, Բիլ

Մյուրեյ, Սթիվ Բուենի, Իգի Փոփ, Զեյթ Բլանքեթ, Իսահակ Դե Բանկոլե, Ալֆրեդ Մոլինա: ԱՄՆ, 2003:

11 նովեմբերից կազմված հումորիստական ֆիլմ, որի բոլոր հերոսներին միավորում են սուրճն ու սիգարետները:
27 ապրիլի, 22.40 Գ1

«Վերջին կայսր»*** Ռեժիսոր՝ Բեռնարդո Բերտոլուչչի: Գերեւում. Ջոն Լոու, Ջոան Գոն, Փիլիպ Օ'Ռոյ: Մեծ Բրիտանիա - Իտալիա, 1987:

Չինաստանի վերջին կայսր դրամատիկ կյանքի ողիսականը արժանացել է 9 «Օսկարի»:
28 ապրիլի, 21.00 Մյուրեյ
29 ապրիլի, 19.00

«Ռամա»* Ռեժիսոր՝ Սիդիկ Բարմա: Աֆղանստան, 2003:

Մրտադարձ անդրադարձ աֆղանական դարձակախումբ, «Ոսկե գլոբուսի» դափնեկիր:

29 մայիսի, 17.50 Ար

«Եվրոպա»** Ռեժիսոր՝ Լարս Ֆոն Թրիեր: Գերեւում. Ժան-Մարկ Բար, Բարբառա Ջուկովա: Դանիա - Ֆրանսիա - Գերմանիա - Շվեյցարիա, 1991:

Կաֆկայական ցնորատությամբ դրսևորված դրամա, որի գործողությունը ծավալվում է հետաքրքրաշարժ Գերմանիայում:
29 մայիսի, 24.00 1-ый канал

«Իմ մեծ հունական հարսանիքը»* Ռեժիսոր՝ Նիկ Կարալու: Գլխավոր դերում՝ Ն. Կարալու: ԱՄՆ, 2002:

Ամուսնական կասկածաբանություն, վերջին սարիների ամենաահուրաբար ամերիկյան ֆիլմերից մեկը:
29 մայիսի, 01.50 1-ый канал

«Չորս փետուր»* Ռեժիսոր՝ Շեֆար Կարալու: Գերեւում. Հիթ Լեյբեր, Ուես Բենթլի, Զեյթ Հարթոն: ԱՄՆ, 2002:

Ռոմանտիկ սիրավեպ՝ լուսանկարական ֆոնից:

30 մայիսի, 22.20 Россия

«Զիլիա Շահնուրի լուսանկարները»* Ռեժիսոր՝ Մել Գիբսոն: Գերեւում. Զիլիա Շահնուր, Մայա Մորգենստեյն, Մոնիկա Բելուչչի: ԱՄՆ, 2004:

Հիսուսի երկրային կյանքի վերջին ժամերի ողբերգական անցողաբան լուսանկարչական և անողոմեալ ձեռագրում:
30 ապրիլի, 23.00 Премьера
1 մայիսի, 11.00, 21.00

«Մի անգամ Մեծիկայում»* Ռեժիսոր՝ Ռոբերտ Ռոդրիգո: Գերեւում. Անտոնիո Բանդերաս, Սալմա Հայեկ, Ջոնի Դեյվի, Ուիլյեմ Դեֆո, Միլի Ռուր: Մեծիկա - ԱՄՆ, 2003:

Մարսաֆիլմ, «Դեպքեր» հոյակավոր ֆիլմի շարունակությունը:
30 ապրիլի, 01.15 Շահնուր

«Փիլի»* Ռեժիսոր՝ Գաս Կան Սենթ: Գերեւում. Ալեք Ֆրոսթ, Էրիկ Դուկե: ԱՄՆ, 2003:

Կանոնի «Ոսկե արձանի» ժյուրին՝ արժանացած դրոյոցական դրամա:

Ուղեգրերի համար լայնաբեր առջեւում է

Երկ կայացան ֆուտբոլի Գայասանի զավթի կիսաեզրափակիչ առաջին հանդիպումները: Երկու մրցախաղերն էլ անցան զավթալիս հանդիպումներին բնորոշ թեժ մրցախաղերով: «Չանրադաշտական» մարզադաշտում «Եսթրել-Կոսայի» հյուսընկալել էր երկրի երկու զավթալիս «Միկային»: Երկու թիմերն էլ հիմնական շեքերը դրել էին գոհման վրա, ուստի բավական աշխույժ մրցակցություն ստացվեց: Առաջինը հաջողության հասան դաշտի սեղան, որոնց խաղարկած արագ կոմպենզացիան դիտուկ հարվածով ավարտեց Սամվել Պետրոսյանը: Սակայն հազվի աշխույժությունը երկար չդառնալուց, ընդամենը 3 ռոմե անց «Միկային» հարձակվող Արսյուն Ադամյանը հեռահար հարվածով հանկարծակիի բերեց դարձյալստանի Գարություն Աբրահամյանին, որի ուժացած ցակը չփրկեց թիմին լայնաբեր գոյից:

ՓՈՒՏՈՒՐԳ

Դաշտի սեղանը հիմնականում գոհմանը կազմակերպում էին կենտրոնով փորձելով ճեղել հյուսիսի լայնաբերական ամուր լայնաբեր: Իսկ «Միկային» ավելի համախալի դիմում էր եզրային գոհման: «Միկային» կարող էր հազվի մեջ առաջ անցնել 23-րդ ռոմեին, երբ ձախ թելից փորձեց դարձյալստան գրավել Սեբեյ Շեյնեկոն, սակայն գնդակը հեռու մղվեց ձախից: «Կոսային» էլ իր հերթին վստահավոր լայնաբեր սեղանը մրցակցի դարձյալստան: Մասնավորապես կարող էր

սոնյանը: Կոսայիցների խաղային առավելությունն էր վերջը վերածվեց գոյի: 81-րդ ռոմեին անկունայինի խաղարկումից հետո Գարություն Գարությունյանը բարդ իրավիճակում գլխի հարվածով հաղթանակ տարան իր թիմին: Մալաթիայի ֆուտբոլի մարզադաշտի մարզադաշտում «Բանանց» հյուսընկալել էր «Կիլիկիային»: Վերջինս ընթացիկ մրցաշրջանում բավական ազդեցիկ խաղ է ցուցադրում: Բացառություն չկալուց մալե հերթական հանդիպումը: Արդեն 22-րդ ռոմեին կիլիկիացիները, շնորհիվ Սեբեյ եզրայինի եւ Սարգիս Մովսիսյանի խփած գոլերի, խաղը ավարտեցին 2-0 հաշվով: Ընդմիջումից Ինչ անց Սամվել Սելինյանը կրճատեց հազվի սարքությունը, սակայն Սեբեյ եզրայինը կրկին գրավեց «Բանանցի» դարձյալստան: Բայց 2 ռոմե անց «Բանանցի» հարձակվող Վահե Թադետայանը կրճատեց հազվի սարքությունը (3-2): Նշեն, որ 57-րդ ռոմեին դաշտից հեռացվել էր «Կիլիկիային» կիսադաշտային Արսակ Գովհաննիսյանը, եւ մինչեւ խաղավերջը հյուսերը խաղում էին 10 հոգով: Այստիպով, կիսաեզրափակիչ առաջին հանդիպումներից հետո եզրափակիչի ուղեգրերի հարցը մնաց չլուծված: Միայն ապրիլի 26-ին կայանալիս լայնաբերական հանդիպումները կանվանեն այն երկու երջանիկներին, որոնք մայիսի 9-ին կվիճարկեն ԳԳ զավթը:

Վահանյանն աղաիտվեց թիմի հաղթանակը

Սոչիի «Դագոմիս» առողջարանում ընթացող աշխարհի Ռուսաստանի թիմային առաջնության 3-րդ տուրնում լուծեց չափեցին եկաշտերից: «Մախ Կենն» ու «Տոմսկ-400»-ը: Սացվեց այնպես, որ 3-րդ խաղասախտակի վրա ուժեղ չափեցին 2 հայ գոստայստերները՝ Վաղիմիր Գալոբյանն ու Լեոն Արմյանը: Նրանց դարձան խաղաղ ելք ունեցավ: Իսկ ահա «Մախ Կենի» կազմում 6-րդ խաղասախտակի վրա Ռաֆայել Վահանյանը սոխակներով հաղթեց Յակովենկոյին: Գենց հիմնականում Վահանյանի հաղթանակի շնորհիվ «Մախ Կենը» 3,5-2,5 հաշվով ահեց մրցախաղը: 3 տուրից հետո «Մախ Կենը» 10 միավորով Մոսկվայի աշխարհի ֆեդերացիայի թիմի հեռ 4-5-րդ տեղերն էր բաժանում:

Իսկ աղաիտակը 11-ական միավորով գլխավորում են Տոյասիի «Լադան», Մարանսկի ՏՊՍՍ-ը եւ Կազանի «Լադան»: ՏՊՍՍ-ը 4,5-1,5 հաշվով հաղթեց ՕԿԿ-ին, «Լադան» առավելության հասավ «Պոլիստիսիկի» նկատմամբ (4-2), իսկ «Լադան» ոչ-ոքի ավարտեց մրցախաղը «Դեբյուսի» հեռ (3-3): Ի դեպ, կազմակերպիչները փոխել են միավորների հաշվարկման կարգը: Գաղթողը որոշվում է ոչ թե թուր դարձյալստանում վասակած միավորների ընդհանուր քանակով, այլ մրցախաղերում վասակած միավորներով: Մրցախաղում հաղթելու համար թիմին սովում է 2 միավոր, ոչ-ոքի դեպքում՝ 1: Այնպես որ, այս ցուցանիշով առաջատարը «Լադան» է (6 միավոր): 2-րդ տեղում ՏՊՍՍ-ն է (5):

Տայ հեծանվորդները վաս հանդես չեկան

Թավրիզում անցկացված բազմօրյա հեծանվորդների մրցումներին մասնակցած ութ երկրների թվում էին նաեւ Գայասանի լայնաբերականները: Յուրաքանչյուր երկիր ներկայացված էր մեկական թիմով, իսկ սանեթերը մրցախաղերը էին դուրս բերել 5 թիմ: Ինչպես տեղեկացանք ստորադասերին մասնակցի ֆարտադարձությունից, հայ հեծանվորդները բավական հաջող մրցակցություններ են ունեցել նախորդ տարիների համեմատ: Թիմային հաշվարկով Գայասանը զբաղեցրել է 4-րդ տեղը: Գաղթող է ծանաչվել Թայվանի թիմը: Գեծանվորդներին հարկ է եղել վեց փուլում հաղթահարելու ընդհանուր 691 կմ մրցաարածությունը:

Անհատական լայնաբերում մեր թիմից լավագույն արդյունք ցույց է տվել Վահագն Կարապետյանը՝ գրավելով 13-րդ տեղը: Նրա թիմակից Կազգեն Դուլիջանյանը զբաղեցրեց 16-րդ տեղը, իսկ Սամվել Գովհաննիսյանը 23-րդն էր: Ընդհանուր առմամբ հեծանվորդներին մասնակցեց 72 հեծանվորդ: Ինչ խոսք, նախորդ տարիների համեմատ մեր հեծանվորդներն ավելի հաջող հանդես եկան Իրանում: «Ազգը» ժամանակին տեղեկացրել էր, որ անցյալ տարվա դեկտեմբերից հեծանվորդների հանրապետական ֆեդերացիան գլխավորում է նոր նախագահ Լեոն Աբրահամյանը: Ինչպես երեսուցի է, նրա ձեռնարկած լայնաբեր արդեն սկսել են արդյունք տալ:

Մարզադաշտի սանի նոր հաջողությունը

Կրկին բերկրանի մեջ է նորայր Մուսեղյանի կողմից դեկավարվող ընթացմարտի օլիմպիական հեթափոխի մարզադաշտի կոլեկիվը: Մարզադաշտի սան Մովսես Կարապետյանը վերջերս Բուդապեշտի Կոնոս ֆաղափում անցկացված հունահռոմեական ոճի ընթացմարտի եվրոպայի առաջնությունում փայլուն ելույթ ունեցավ՝ հոչակվելով մայրցամաքի չեմպիոն: Նա կրկնեց նույն մարզադաշտի սան Մարտին Բերբերյանի անցյալ տարվա հաղթարձակը, որն ապրիլի 24-ին Թուրիայում գեներեց թուրք ընթացիչն ու հայկական եռագույնը բարձրացնել սվեց ի լայնաբեր իր հաղթանակի:

Մովսես Կարապետյանը մարզի Էդուարդ Սահակյանի հեռ:

գոստմարտը՝ արժանիորեն նվաճեց ոսկե մեդալը: Ուրախալիս այն է, որ Մովսեսը միակը չէր, ում հաջողվեց բարձր լայնաբեր հայկական ստորադասի լայնաբեր: Նրա թիմակից Ռոման Անոյանն էլ արժանիորեն դարձավ արծաթե մրցանակակիր: Ընդհանրապես երկու լայնաբերներին, նրանց մարզիչներ Էդուարդ Սահակյանին եւ Գեներե Գովհաննիսյանին, թուրք նրանց, ովքեր Մոսկուսեղ են մեր դուրսագոյններին նվաճելու երկրին ծանաչում բերող «եվրոպական զագաթները»:

Շումայերին նոր լայնաբեր են առաջարկում

«Ֆոնոնով-1» դասի ավտոմոբիլային աշխարհի յոթակի չեմպիոն Միխայիլ Շումայերը հայտարարել է, որ «Ֆեռարի» դեկավարությունն առաջարկել է իրեն երկարաձգել լայնաբեր, որի ժամկետը լայնում է 2006 թ.: Անվանի մարզիկի հայրը՝ Ռոլֆ Շումայերը համոզված է, որ որդին կարողանալի երկու անգամ բանակցությունները: Շումայերը նաեւ նշել է, թե ովքեր կարող են փոխարինել իրեն «Ֆեռարի» թիմում ելույթներն ավարտելուց հետո: Գովհաննիսյանը թեկնածուների թվում են ֆինն Կիմ Ռայկյոնենը, իտալացի Ֆեռանտո Ալոնսոն, ավստրալացի Մարկ Ուեբերը եւ բրազիլացի Ֆեդիկո Մասոլին: «Ռեճոյի» դեկավար Ֆլավիո Բրիտտոն բազմիցս հայտարարել է, որ Գեներե են երբեք չի տեղափոխվի «Ֆեռարի»: Շումայերի կարծիքով դրանով ցանկանում են Ալոնսոյի գինը բանակցել:

Պարզեւներ դափնեկիրներին

Երկ ստորադասերին մեծարկեցին վերջերս Վառնայում կայացած ընթացմարտի եվրոպայի առաջնությունում մրցանակակիրներ դարձան Մովսես Կարապետյանն ու Ռոման Անոյանը, նրանց մարզիչներն ու հավանական զլխավոր մարզիչ Լեոն Զուլֆալայանը: ԳՍՕԿ-ի (նախագահ՝ Գագիկ Ծառուկյան) եւ ընթացմարտի հանրապետական ֆեդերացիայի (նախագահ՝ Սամվել Ալեկսանյան) կողմից եվրոպայի չեմպիոն Մովսես Կարապետյանին հանձնվեց «Նիվա» մակնիշի ավտոմեքենա: 1000 դոլար դրամական լայնաբեր արժանացավ եվրոպայի փոխչեմպիոն Ռոման Անոյանը: Դրամական լայնաբերներ հանձնվեցին նաեւ մարզիչների անձնակազմի մարզիչներին ու հավանական զլխավոր մարզիչին:

Յուրաքանչյուր կոպեցումավարի մինչեւ 2007 թ.

ՌԷՖԱ-ի նախագահ Լեոնարդ Յուրաքանչյուրի լայնաբերական ժամկետը երկարաձգվել է մեկ տարով: Տայինում անցկացված ՌԷՖԱ-ի կոնգրեսում փոփոխություններ են կատարվել այդ կազմակերպության նախագահի եւ գործադիր կոմիտեի անդամների ընտրությունների կարգում: Գեներե առնելով, որ ՖԷՖԱ-ի նախագահի ընտրություններն այսուհեռ տեղի են ունենալու չորս տարի մեկ անգամ կենս թվականներին, ՌԷՖԱ-ի կոնգրեսը որոշեց իր կազմակերպության նախագահական ընտրություններն էլ անցկացնել կենս տարիներին: Այստիպով, ՌԷՖԱ-ի նախագահի նոր ընտրությունը տեղի կունենա 2007 թ.: Ըվեղ Լեոնարդ Յուրաքանչյուրը ՌԷՖԱ-ի նախագահի լայնաբերական ընտրություններն արժանապատիվ 60-ամյակին: Մրցումներին կմասնակցի նաեւ Գայասանի զինված ուժերի հավաքականը, որը Մոսկվայից հայրաքանչյուր է:

Ռուս մարզուիները կրկին ուժեղագույնն են

Սոֆիայում ընթացող ծանրամարտի եվրոպայի առաջնությունում լայնաբեր գեռազանց են հանդես գալիս ռուս մարզուիները: Մրցումների հեթափոխ օրը նրանք 2-ական ոսկե եւ արծաթե մեդալ նվաճեցին: Այստիպով, կանանց մրցաշրջանում ֆաշային թուրք հինգ կարգերում էլ հաղթող ծանաչվեցին Ռուսաստանի լայնաբերները: Մինչեւ 69 կգ ֆաշային կարգում թուրքերն զբաղեցրեց 18-ամյա Չարենա Կասաբեան: Նա եվրոպայի չորս տեղերը սահմանեց՝ երկու անգամ զբաղեցրելով իր նախաբերական լայնաբերները լայնում, ինչպես նաեւ Իրան լայնաբերներում եւ երկամարտում: Կասաբեան երկամարտում ցույց տվեց 265 (120+145) կգ արդյունք: Արծաթե մեդալը բաժին հասավ նրա հայրենակցուհի Օլգա Կիսելյովային՝ 252,5 (110+142,5) կգ: Բրոնզե բաժին հասավ ուկրաինուհի Նասայա Դավիդովային՝ 242,5 (110+132,5) կգ: Մինչեւ 75 կգ ֆաշայինների մրցակցում ուժեղագույնը Ալեկսանդր Պոդոբեդովան էր՝ 262,5 (115+147,5) կգ: Նա 2,5 կգ-ով զբաղեցրեց եվրոպայի հնգակի չեմպիոնուհի Վալենտինա Պոդոբեդովային՝ 260 (117,5+142,5) կգ: Բրոնզե մեդալը նվաճեց թուրքուհի Ռուսլանա Պեկովան՝ 235 (107,5+127,5) կգ:

Ալին ճանաչվել է հանրահայտ ամերիկացի

Գեռանր ֆաշուն լայնաբերներում բոնցմարտի աշխարհի նախկին չեմպիոն Սոհանդր Ալին արժանացել է «Չանրահայտ ամերիկացի» լայնաբեր, որը սահմանել է ֆաշային ֆաշային եւ սենեսական հեթափոխությունների ամերիկյան կենտրոնի բարեգործական կազմակերպությունը: Վերջինս զբաղվում է փոքրամասնությունների իրավունքների լայնաբերությունները: Կազմակերպությունը

հասուկ նշել է Ալիի վասակը ամերիկացի մահմեդականի դրական կերպարի ծեւավորման գործում: Ալին հիվանդության լայնաբերով ներկա չի գեներել հանդիպող արարողությունը: Սակայն ծաւերակրի ժամանակ ցուցադրվել է նախաբերական նկարահանված սեսաիտովակը, որում Ալին է հանձնվել լայնաբեր, իսկ վերջինս էլ շնորհակալական խոսք է տալ:

Ձայնուհյուս

«ԿՈՆՎԵՐՍ ԲԱՆԿ» ՓԲԸ

300 մ Տարած ունեցող
Սևրայի հասվածի շինարարական աշխատանքների
կատարման նպատակով
**հայտարարում է
սենյեր**

Ցանկացողները համադասարան փաստաթղթերը
կարող են ստանալ
ապրիլի 25-ից մինչև մայիսի 2-ը
«Կոնվերս Բանկ» գործերի կառավարչությունից
Հասցեն՝ 1. Երևան, Հանրապետության հրապարակ,
Վազգեն Սարգսյան 26/1,
հեռ.՝ 54 54 16

«ՖԻՆԱ» բարեգործական հիմնադրամը հայտարարում է մրցույթ աղմինիստրաիվ աաիստենսի թափուր սեղի համար

Ներկայացվող թաիանցները հետեվան են՝
• հայերենի, ռուսերենի եւ անգլերենի գերազանց իմացություն,
• գրավոր եւ բանավոր թարգմանությունների կարողություն նեված լեզուներով,
• մասնագիտական բարձրագույն կրթություն,
• համակարգչին եւ գրասեյակային սեյսնիկային սիրադեսելու հմտություն,
• աշխատանքային փորձը ցանկայի է:
Ամիւրծեոս փաստաթղթերը ներկայացնել «ՖԻՆԱ» կազմակերպության գրասեյակ աշխատանքային օրերին, ժամը 9:00-18:00-ը:
Հասցեն՝ Ազարանգեղոսի 2ա, հեռախոս՝ 58-48-63, 54-55-31/32:
Դիմումներն ընդունվում են մինչև ապրիլի 29-ը:

Կենտրոնական բանկը սեղեկացնում է

ՀՀ Կենտրոնական բանկի մայիսագահի ապրիլի 22-ի որոշմամբ գրանցվել է «Յուստիս» ՓԲԸ «Ասեփանակեր» մասնաձյուղը՝ 1. Ասեփանակեր, Ազատամարտիկների 13 հասցեով:
ՀՀ ԿԲ մամուլի ծառայություն

bizet dot bizet

www.bizet.bz

REQUEST FOR PROPOSALS FOR

IT COMPANIES or INDIVIDUALS

The owners of the www.bizet.bz domain seek for software development, graphics and web design companies to propose the creative ideas for development of **www.bizet.bz** domain.
The company/individual providing the most creative proposal will be offered a **share from future website profit** for a period of one year

Interested companies/individuals may send the proposals to **bizet@bizet.bz**
Proposals must be sent to above email address before **May 15, 2005**.
Late proposals shall be rejected.

«Պրես-Ասսաե» ընկերությունն անցկացնում է 2005 թ. երկուրդ կիսամյակի ՀՀ, ՈՂ եւ ԱՊՀ այլ երկրներում հրատարակվող թերթերի, ամսագրերի եւ այլ դարբերականների, ինչպես նաեւ քուիական մասնագիտական-ուսումնական գրականության բաժանորդագրություն: Հրավիրում են համագործակցության: Բաժանորդագրությունը կարող եւ ձեակերթել ընկերության գրասեյակում Մաբալ Բաղդանյան 45/10 հասցեով:
Հեռ.՝ 270-222
Հեռ.Ֆաքս՝ 278-255

Սիրելի արաքկիրցիներ.

Արաքկիրը հայրենադարձների առաջին ալանն է, որ հիմնադրվել է Եղեռնից մազադուրծ գաղթականների համար:
Արաքկիր համայնում, Կոմիտասի յողղոսայի սկզբնամասում (Մեղրեյան ինստիտուտին հարող հրադարակում) **ապրիլի 23-ին սեղադրվելու է խաչ՝ ի հիշատակ Մեծ եղեռնի զոհերի:**
Ապրիլի 23-ին, ժամը 22.30-ին բոլոր արաքկիրցիների մասնակցությամբ կուսավորվի սեղադրված խաչը եւ կլինի մեակութային փոբրիկ միջոցադում՝ ի նեան մեր հիեոդության հարատեյման:
Ճիեոս կեսագիեերին կինչեն եկեղեցու զանգերը, կվառվեն մոմերն ու կմասուցվի դասարազ:
Արաքկիրցիներ ու Արաքկիրի հյուրեր.
Ոձիրից 90 արի անց, հարզանի մեր սուբը մասուցեն՝ միապին:

Ապրիլի 23-ին, ժամը 22.30-ին Մեղրեյան հրադարակ:
ԱՐԱՔԿԻՐԻ ԹԱՐԱՊԵՏԱՐԱՆ

REQUEST FOR PROPOSALS ARM 050-05

UNDP Armenia hereby solicits the proposals for the following services.
• Implementation of Successful Start start-up business support programs in the regions of Armenia

To be considered, the companies should have
• At least one year of professional experience in the field;
• Executed at least one similar program (similar by nature, scope and amount, references are required);
• Participated in the ToT on Successful start program, organized by GTZ ProSME program in February 2005.
• At least 4 qualified experts.

Interested companies may obtain further information and the full set of tender documents at the following address:

Name of Office: UNDP Armenia Country Office
Address: 14 Petros Adamyan St., Yerevan, 375010, Armenia
Telephone & Fax: Tel.: +3741 566073 ext. 126, Fax: +3741 543811
Contact Person: Mr. Levon Hovsepyan

Proposals must be delivered to the above office on or before 15:00, May 2, 2005. Late proposals shall be rejected.

UNDP Armenia Country Office
14 Petros Adamyan St., Yerevan, Armenia

Բնակավայրի անվանումը	Հին կոդը	Նոր կոդը
Երևանի մարզ		
Երևան	1	10
Կոսայի մարզ		
Արուսյան	22	222
Մայրավուկսի	22 90	222 90
Կամարիս	22 91	222 91
Բալաիուվիս	22 91	222 91
Առամուս	22 93	222 93
Արզնի	22 94	222 94
Պոզնի	22 96	222 96
Գեղաեեն	22 97	222 97
Կոսայի	22 99	222 99
Հուզղան	23	223
Օաղկաձոր	23	223
Լեռնանիս	23 91	223 91
Բզնի	23 98	223 98
Չարենցավան	26	226
Այաիարս	26 75	226 75
Արզական	26 72	226 72
Եղվարդ	24	224
Նոր-Հաճը	24	224
Նոր-Գեղի	24	224
Չուվունի	24 52	224 52
Պոռեյան	24 53	224 53
Արեյ	24 54	224 54
Արմավիրի մարզ		
Եղնիաձին	31	231
Չվարթնոց	31	231
Բաղդանյան	31 90	231 90
Վաչե	31 91	231 91
Նորակերս	31 95	231 95
Տրաոաս	31 98	231 98
Խորոնի	31 99	231 99
Արմավիր	37	237
Հոկեյսերեր	37	237
Մեծամոր	37	237
Բաղդանյան	33	233
Մյասնիկյան	33 74	233 74
Ջարակերս	33 75	233 75
Պալարիկ	33 76	233 76
Արարատի մարզ		
Վեղի	34	234
Արարատ	38	238
Արսաեաս	35	235
Մասիս	36	236
Արագածոտնի մարզ		
Աեարակ	32	232
Թալին	49 0	249 0
Արարան	52	252
Օաղկաիուվիս	57 0	257 0
Շիրակի մարզ		
Գյումրի	41	312
Ալյուրյան	43 00	243 00

«Արմենեյը» սեղեկացնում է

Սույն թվականի մայիսի 1-ից

գործողության մեջ են մեոնում արածոային նոր կոդերը.

Առավի	43 00	243 00
Կամո	43 00	243 00
Աեոցի	45	245
Ամասիա	46	246
Մարալիկ	42	242
Մաոնաղբյուր	42 91	242 91
Շիրակական	42 93	242 93
Անի-կայարան	42 97	242 97
Արթիկ	44	244
Պեծղաեեն	44	244
Փանիկ	44 92	244 92
Արեւաո	44 95	244 95
Մեծ Մանթաե	44 96	244 96
Լոռու մարզ		
Վանաձոր	51	322
Լեռնադաս	51 94	322 94
Մարզահուվիս	51 96	322 96
Փամբակ	51 97	322 93
Եղեզնուո	51 97	322 95
Ջորաեե	51 97	322 97
Լեռնոնոսլի	51 98	322 98
Վաիազնի	51 99	322 99
Սոյիսակ	55	255
Այալերի	53	253
Տաեիր	54	254
Ասեփանական	56	256
Գեղարուունիի մարզ		
Սեան	61	261
Մարսունի	62	262
Գալկաո	64	264
Մարուխան	64	264
Վարդենիս	69	269
Ճամբարակ	65	265
Տավուոի մարզ		
Իջեան	63	263
Բերդ	67	267
Նոյեմբերյան	66	266
Կոոբ	66	266
Դիլիջան	68 0	268 0
Վայոց Չորի մարզ		
Եղեզնաձոր	81	281
Խաչիկ	81 51	281 51
Արիի	81 91	281 91
Աղալանձոր	81 93	281 93
Արենի	81 94	281 94
Մայիեկա	81 95	281 95
Ելիին	81 97	281 97
Ռինդ	81 98	281 98

Շաշին	81 99	281 99
Վայի	82	282
Տերմուկ	87	287
Սյունիի մարզ		
Սիսիան	83 0	283 0
Գորիս	84	284
Վերիեեն	84	284
Խնձորեսկ	84 94	284 94
Կադան	85	285
Ջաջարան	85	285
Մեղրի	86 0	286 0
Ազարակ	86	286
ԼՂՀ		
Ասեփանակերս	71	471
Մարակերս	74	474
Հաղոդա	75	475
Ասկերան	76	476
Շուշի	77	477
Ջաեաթաղ	77 32	477 32
Մարսունի	78	478
ԼՂՀ բջջային ցանց	7	97
Բջջային ցանց		
«Արմենեյի» բջջ. ցանց	9	91
Ղ-Տեյեկուն		93 94

Ծառայություններ	Գործող համարների կարգը	Նոր համարների կարգը
Անվճար զանգի ծառայություններ (Free Phone)	800 xxx	800 xx xxx
Բարձր արժեքով ծառայություններ	90x xxx	90x xx xxx

Անվճար զանգի ծառայություններ (Free Phone)		
Ծառայության սեակը	Հին համարներ	Նոր համարներ
Ջոյեթրոյ (Collect Call)	0 800 111	0 800 10 111
Ջոյեթրոյ (Collect Call)	0 800 112	0 800 10 112
Ջոյեթրոյ (Collect Call)	0 800 122	0 800 10 122
Ջոյեթրոյ (Collect Call)	0 800 222	0 800 10 222
«Արմենեյի» ԻՏ ծառայության օմբուսիվ արժաեանման կենտրոն	0 800 081	0 800 81 081

Համարաիվաբման կարգ
1. Մարզերից, «Արմենեյի» բջջային ցանցից.

ԼՂՀ-ից եւ «Ղ-Տեյեկունից» դեղի Երեան 0+ 10+ բաժանորդի հեռախոսահամարը
2. Երեանից, «Արմենեյի» բջջային ցանցից, ԼՂՀ-ից եւ «Ղ-Տեյեկունից» դեղի մարզեր 0 + բնակավայրի կոդը + բաժանորդի հեռախոսահամարը
3. Երեանից, մարզերից, ԼՂՀ-ից եւ «Ղ-Տեյեկունի» դեղի «Արմենեյի» բջջային ցանց 0 + 91 + բջջային բաժանորդի հեռախոսահամարը «Արմենեյի» բջջային ցանցում բջջայինից դեղի բջջային վեցանիե համարաիվաբման կարգը դադարում է գործել
4. Երեանից, մարզերից, «Արմենեյի» բջջային ցանցից եւ ԼՂՀ-ից դեղի Ղ-Տեյեկուն 0 + 93 + բաժանորդի հեռախոսահամարը 0 + 94 + բաժանորդի հեռախոսահամարը
5. Երեանից, մարզերից, «Արմենեյի» բջջային ցանցից եւ «Ղ-Տեյեկունից» դեղի ԼՂՀ-ի ֆիսկաե հեռախոսային ցանց 0 + ԼՂՀ բնակավայրի կոդը + բաժանորդի հեռախոսահամարը
6. Երեանից, մարզերից, «Արմենեյի» բջջային ցանցից եւ «Ղ-Տեյեկունից» դեղի ԼՂՀ-ի բջջային ցանց 0 + 97 + բաժանորդի հեռախոսահամարը
7. Երեանից, մարզերից, «Արմենեյի» բջջային ցանցից, «Ղ-Տեյեկունից» եւ ԼՂՀ-ից դեղի արեերկիր 00 + երկրի կոդը + բնակավայրի կոդը + բաժանորդի հեռախոսահամարը
8. Արեերկրից դեղի Երեան, մարզեր, «Արմենեյի» բջջային ցանց, «Ղ-Տեյեկուն», ԼՂՀ ֆիսկաե հեռախոսային ցանց եւ ԼՂՀ բջջային ցանց

Երեան	+ 374 + 10 + բաժանորդի հեռախոսահամարը
Մարզեր	+ 374 + բնակավայրի կոդը + բաժանորդի հեռախոսահամարը
«Արմենեյի» բջջային ցանց	+ 374 + 91 + բջջային բաժանորդի հեռախոսահամարը
«Ղ-Տեյեկուն»	+ 374 + 93 + բջջային բաժանորդի հեռախոսահամարը
ԼՂՀ ֆիսկ. հեռ. ցանց	+ 374 + 94 + բջջային բաժանորդի հեռախոսահամարը
ԼՂՀ ֆիսկ. հեռ. ցանց	+ 374 + ԼՂՀ բնակավայրի կոդը + բաժանորդի հեռախոսահամարը
ԼՂՀ բջջային ցանց	+ 374 + 97 + բաժանորդի հեռախոսահամարը

Արմենիա սեյեֆոն կոմոյանի